

Ἐθωνικοί Διάλογοι

πρώτην Δ. βόρειον περιοχήν της Ελλάδος

περιοχήν της παραπόλεως αλλά και στην περιοχήν της πατριαρχείας

περιοχήν της πατριαρχείας

·ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

31
32

Αθωνικοί Διάλογοί

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Υπεύθυνος: Θεόκλητος Μοναχὸς Διονυσιάτης

Διανέμεται ὡς εὐλογία ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἅγιου Ὄρους

Γίνονται δεκτὰ προαιρετικὰ εἰσφορὰ

Ἐπιστολαί: ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΝ ΕΛΙΣΣΑΙΟΝ Σιμωνόπετρίτην
Δάφνην - Ἅγιου Ὄρους

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Σωτήριος Λασκαρίδης
Βαλαωρίτου 14, Θεσσαλονίκη, τηλέφ. 536.910

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ θεολογία εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον	1
Τοῦ ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς, τὰ Ρ' Κεφάλαια	4
«Εἶπε τῇ Ἐκκλησίᾳ»	8
Ἀποφατικὴ καὶ καταφατικὴ θεολογία	12
Ἐκατοντάς δευτέρα περὶ ἀγάπης	19
Ἡ θεολογία τῆς νοερᾶς προσευχῆς	21
Βιβλιοκρισίαι	23
Ἀθωνικὰ σχόλια καὶ κρίσεις	26

Αθωνικοί Διάλογοί

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 31 - 32 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1975

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΚΟΣΜΟΝ*

*INETAΙ φανερὸν διὰ ή σιωπὴν ἡμιπορεῖν
νὰ προκαλέσῃ σύγχυσιν καὶ ταραχῆν, ἀκριβῶς δὲν καὶ μία
ἔσπενσμένη ἢ ἀναποφάσιος ἀπάντησις.
Ἀκόμη περιστερον, ἡ σιωπὴ ἡμιπορεῖν νὰ ἀποδειχθῇ διὰ
τὸν ἔδιον τὸν σιωπῶντα πιῶσις καὶ
δηλητήριον ἡμιπορεῖται γίνηση συνεννοχῆ,
διότι δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν διὰ ἡ πίστις εἶναι «ένα εὐθόναστον καὶ κάθε ἄλλο
παὸς ἀσφαλὲς πρᾶγμα».*

*Μία νέα αὐλογία γινεται ἐποχὴ —
ἐχει δοχίσει. Προοιμιόδες τῆς γενεᾶς μας
είναι νὰ κάμη ἔργον θεολογικὸν. Πολλοὶ
νὰ εῦρονται αὐτὴν τὴν γνώμην ὑπερθολικήν,
αὐθαίρετον, αὐθάδη. Ἡ σύγχρονος
ἐποχὴ — θὰ διαμαρτυρηθοῦν — είναι ἐποχὴ τοῦ «κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ». Εἰς
τὸν ταραγμένον αἰώνα μας καθηκον
τοῦ Χριστιανισμοῦ είναι νὰ κάμη «ἔργον
κοινωνικόν», νὰ δημιουργήσῃ πολιτισμόν,
νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν Νέαν Πολιτείαν. Ἐπιτρέπεται
σήμερον — θὰ μᾶς ἐρωτήσουν — νὰ στρέψωμεν τὴν χριστιανικὴν
συνείδησιν πρὸς τὰ θεωρητικὰ καὶ ἀφηρημένα προβλήματα τῆς θεολογίας καὶ νὰ
τὴν ἀποσπῶμεν ἀπὸ τὰ ἐπείγοντα κοινωνικὰ καὶ πρακτικὰ θέματα, πὼν θέτει ἐνώπιον
ἡμῶν ἡ ίστορία; Είναι νόμιμον νὰ
έξασθενούμεν τὰς ζώσας καὶ μαχομένας*

*Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἔχομεν ἐμπλακῆ εἰς
τὸν ἀποκαλυπτικὸν αὐτὸν ἀγῶνα, ὑποχρέωσίς
μας είναι νὰ γίνωμεν καὶ πάλιν θεολόγοι,
νὰ κάμωμεν καὶ πάλιν ἔργον θεολογικόν. Εἰς τὴν ἀντίθεσην
τούτην στάσιν μὲ τὸν ὑπουλὸν καὶ διαπερασικὸν
χαρακτῆρα ἔχομεν καθῆκον νὰ ἀν-*

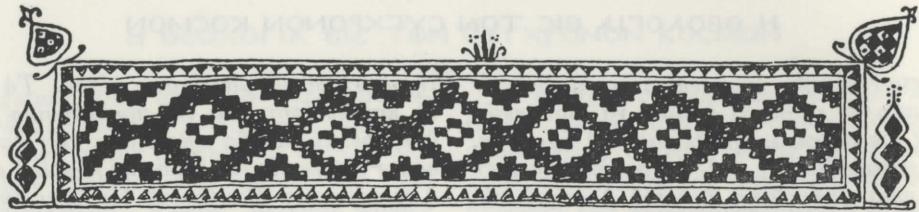
* Αποτελεῖ συνέχειαν μελέτης τοῦ διασήμου φάσον θεολόγου π. Γ. Φλωρόφσκου.

* * * * *

τιάξωμεν μίαν ὑπεύθυνον καὶ συνειδητὴν δμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ «οὐδετέρω» ἐπιστήμη τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μήπως ἀλλωστε ὑπῆρξε ποτέ; «Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀποχὴ δὲν εἶναι «οὐδετερότης». Ἐν πάσῃ περιπιώσει ἡ ἀποστολή «γνῶσις», ποὺ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν σήμερον, δὲν εἶναι οὐδετέροα εἶναι ἔνας ἔνδος ἀνθρώπου γίνεται ἡ θεολογία ἔχει μεγαλυτέραν ὑποχρέωσιν νὰ γίνῃ καὶ πάλιν μαρτυρία. Τὸ δεολογικὸν σύστημα δὲν ἥμπορεῖ νὰ εἶναι ἀπλῶς προϊὸν ξηρᾶς πολυμαθείας· δὲν ἥμπορεῖ νὰ εἶναι ἀποκλειστικῶς γέννημα φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ πεῖρα τῆς προσευχῆς, τὸ φῶς τῆς πνευματικῆς αὐτοσυγκεντρώσεως, ἡ φλόγα τῆς ποιμαντικῆς ἀνησυχίας. «Οὐλὴ ἡ θεολογία πρέπει νὰ εἶναι ἔνα κήρυγμα τοῦ «εναγγελίου», ἔνα διαλάλημα τῆς χαρομοσύνης εἰδήσεως τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ ἄγιασμοῦ. Ὁ θεολόγος ἀπευθύνεται πρὸς ζῶντα ὄντα, διμιεῖ πρὸς ζώσας καρδίας. Πρέπει, ἐπομένως, νὰ εἶναι γεμάτος προσοχὴν καὶ ἀγάπην, νὰ ἔχῃ πλήρη συνείδησιν τῆς εὐθύνης του διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν του καὶ μάλιστα τῶν ἀδελφῶν του ποὺ εὑρίσκονται ἀκόμη «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου». Εἰς τὴν θεολογίην γνῶσιν πρέπει πάντοτε νὰ ὑπάρχῃ ἔνα στοιχεῖον δχι τόσον διαλεκτικόν, δοσον διαλογικόν, διαβολικόν, πλανῶν, ἐνὸς κόσμου εἰς τὸν δόπον τὰ πάντα εἶναι θρυμματισμένα, ἀποσυντεθειμένα, διεθλασμένα εἰς ἔνα παιγνίδι διαβολικῶν καθορειτῶν. Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δι θεολόγος διφείλει νὰ γίνῃ μάρτυς τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν εἶναι χωρὶς ἀναλογίας μὲ τὴν κατάστασιν τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων, διαν δὲν εὐαγγελικὸς σπόρος ἐσπειρετο εἰς μίαν γῆν ἀκόμη μὴ μεταωρφωμένη, εἰς μίαν γῆν τὴν δόποιαν ἡ εὐαγγελικὴ σπορὰ ἥρχετο νὰ ἀγιάσῃ διὰ πρώτην φοράν. Τότε οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀπευθύνωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς καρδίας μὴ φωτισμένας, εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ ἀμαρτιλῆν συνείδησιν τῶν «ἐθνῶν», εἰς τὸν καθημένους «ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου», εἰς τὸν δόποιον εἰχαν ἀποσταλῆ, διὰ νὰ φέρουν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

πάντων εἰμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δοκιμάσωμεν «ἐν τῇ σαρκὶ ἡμῶν», νὰ αἰσθανθῶμεν ὡς προσωπικὴν θλῖψιν καὶ ἀγωνίαν, νὰ «ἀναλάδωμεν» καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ «καταργήσωμεν» διὰ τοῦ Σταυροῦ τῆς ἀγάπης μας δλην ἐκείνην τὴν ποικιλόμορφον προβληματικὴν τοῦ πνεύματος ποὺ δὲν πιστεύει ἡ ποὺ ἀρνεῖται νὰ ζητηῇ καὶ νὰ εἴη, τοῦ πνεύματος ποὺ βασανίζεται μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς ἀκούσιας ἡ ἔκουσιας πλάνης του. «Υπὸ» αὐτὰς τὰς συνθήκας ἡ ἀρνητικὴς θεολογικὴς γνώσεως καταντᾶ ὑθανάτου ἀμάρτιμα, σημεῖον αὐταρχείας καὶ ἐλειψεως ἀγάπης, στίγμα δειλίας καὶ κακότητος· ἡ ἀναζήτησις τοῦ «ἀπλοῦ», τοῦ «πρακτικοῦ», τῆς «ονσίας» — δπως ουνήθως λέγομεν — ἀποδεικνύεται διαβολικὴ μεθοδεία καὶ κάθε δυσπιστία πρὸς τὸν ἐρευνῶντα λόγον πρέπει νὰ καταδικάζεται ὡς παγὶς τοῦ Σατανᾶ. «Ἐκεῖ ἐδειλίασαν φόβῳ, οὖν ὅντις φόβος» (Ψαλμ. 1γ' 5).

«Υπὸ τὸ «σημεῖον» τοῦ καθήκοντος τὸ μέλλον μᾶς ἀποκαλύπτεται ἀσφαλέστερον καὶ μὲ περισσότερον βάθος παρὰ νπὸ τὸ «σημεῖον» τῆς προσδοκίας ἡ τοῦ ἀπλοῦ προαισθήματος. Τὸ μέλλον δὲν εἶναι μόνον κάτι ποὺ ἀναμένομεν καὶ ἐλπίζομεν εἶναι ἐπίσης κάτι ποὺ πρέπει ἡμεῖς οἱ Ἰδιοὶ νὰ δημιουργήσωμεν. Ἡ λεγομένη «Ἀλητοῖς μᾶς» εἶναι ἀπλούστατα ἡ ἀναγνώρισις καὶ παραδοχὴ τοῦ καθήκοντός μας. Ἡ δὲ ὑπακοὴ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀνακαλύψωμεν μέσα μας δυνάμεις δημιουργίας καὶ ἴκανότητας παραγωγῆς, τὰς δύοις οὕτε ἀνεμέναμεν οὕτε ὅπωπεινδεμά. Ἀγνιθέτως ἡ ἀσκοπος ἐλευθερία ἀποδεικνύεται πάντοτε αἰτία διασπάσεως καὶ σπατάλης. Ἐνταξὶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως, πιστής μὲ τὴν ἔννοιαν ποὺ ἔχει δόρος εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, ἐπιστροφὴ εἰς τὸν Πατέρας καὶ τὸν χριστιανικὸν ἐλληνισμόν, ἐλευθέρα συνάντησις μὲ τὴν Δύσιν, αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἀνάλογοι παράγοντες ἀποτελοῦν τὰς προϋποθέσεις τῆς ἀναγεννήσεως καὶ δημιουργικῆς παρουσίας τῆς ρωσικῆς θεολογίας μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ἄλλ' αὐτὰ ἀκριβῶς ἀποτελοῦν καὶ τὴν ὑποθήκην τοῦ παρελθόντος, δοσον εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν δημιουργίαν καὶ πραγματοποίησον τοῦ μέλλοντος.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ ΤΑ Ρ' ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΣΠΕΡ τὰ συμβαίνοντα τῷ οώματι τοιάματα, διαν μὲν πεχεροσωκότια ὥσπερ ἦ καὶ ἀνεπιμέλητα, τοῦ προσαγομένου αὐτοῖς φαρμάκου ὑπὸ τῶν λατρῶν οὐκ αἰσθάνεται, καθαρισθέντα δὲ τῆς ἐνεργείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου εἰς λασιν ταχεῖαν ἐπιεῦθεν ἐρχόμενα οὗτοις καὶ ἡ ψυχή, ὡς μὲν ἀνεπιμέλητος ἔστι καὶ ὑπὸ τῆς λέπρας τῆς φιληδονίας δηλητικόν τοιούτοις φαρμάκον ὑπὸ τοῦ λατρῶν οὐκ αἰσθάνεται, καθαρισθέντα δὲ τῆς ἐνεργείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου εἰς τούτου, σταδιακῶς καθαριζομένη, φθάνει εἰς τὴν τελείαν καθαρίσιν. Καὶ τόσον αἰδεῖνει ἡ ἀγάπη τῆς πρότεραν ζωῆς της, καιομένων οὕτω τῶν παθῶν της. Ως ἐκ τούτου, σταδιακῶς καθαριζομένη, φθάνει εἰς τὴν τελείαν καθαρίσιν. Καὶ τόσον αἰδεῖνει ἡ ἀγάπη τῆς πρότεραν ζωῆς της, διατελεῖ εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, διὰ τοῦ θεοῦ, δὲ ἀργητοὶ καθαρίσομεν διὰ τῆς πολλῆς προσοχῆς, τοιεὶς ὡς φαρμάκου τυρὸς ζωῆς τοῦ θεοῦ φόρου αἰσθάνεται καίοντος αὐτὴν ὥσπερ τὸν ἐλέγχων ἐν πνῷ ἀπαθείας. Ὁθεν κατὰ μέρος λοιπὸν καθαριζομένη εἰς τὸ τέλειον τοῦ καθαρισμοῦ φθάνει, τοσοῦτον τῇ ἀγάπῃ προστιθεῖσα δοσον ἐλαττοῦται τῷ φόρῳ, ἵνα οὕτως εἰς τὴν τελείαν καταφθάσῃ ἀγάπην, ἐν ἡ φόρος, ὡς εἰρηται, οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πᾶσα ἀλάδεια διὰ δόξης ἐνεργομένη Θεοῦ. Ἔστι οὖν ἡμῖν εἰς καύχημα κανχημάτων ἀπαντούν πρῶτον μεν διὰ φόρου τοῦ θεοῦ, λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Τὸ παρὸν κεφ. ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ προηγουμένου, τονίζομένης τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ φόρου. Ὁ ἄγιος Δ. παρομοάζει τὴν ψυχικὴν πάθωσιν, μὲ ἀνεπιμελήτους πληγάς, αἱ δοποῖαι σκληρύνονται καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν δριμύτητα τῶν διαφόρων φαρμάκων. Αἰτίαν δὲ τῆς ἀναγκαιότητος θεωρεῖ τὴν «λέπραν τῆς φιληδονίας». Φιληδονίαν ἐνταῦθα, διὰγιος Πατήρ, ἐννοεῖ τὴν καθολικὴν ἀνεστιν τῆς ψυχῆς, τὴν κακὴν ἡδονήν, εἰς δηλητὴν τὴν κλίμακαν αὐτῆς, ἥτις ἀρχεται ἀπὸ τὰς μικρὰς ἐνδεστήσεις τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς καὶ καταλήγει εἰς τὰς παχυλοτέρας ἡδονάς.

ἈΠΟΔΟΣΙΣ

Οπως τὰ σωματικὰ τραύματα, διαν μὲν μείγουν ἀνεπιμέλητα καὶ σκληρυθοῦν, δὲν αἰσθάνονται τὴν δριμύτητα τῶν φαρμάκων ποὺ μεταχειρίζονται οἱ λατροί, διαν δὲ καθαρισθοῦν, αἰσθάνονται τὴν ἐνεργείαν τοῦ φαρμάκου καὶ ἐν συνεχείᾳ θεραπεύονται

“Οπως, λοιπόν, τὰ τραύματα, διαν καθαρισθοῦν αἰσθάνονται τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ἀνανήφουσα διὰ τῆς προσοχῆς, αἰσθάνεται τὸν θεῖον φόρον. Ὁ φόρος προκαλεῖ τοὺς ἐλέγχους εἰς τὴν πρώην ἀνάσθητον ψυχήν, οἱ δοποῖοι ἐνεργοῦν ὡς καθαριτικὴ φλόγα. Καθαριζομένη σταδιακῶς ἡ ψυχὴ φθάνει κάποτε εἰς τὴν τελείαν ἀπάθειαν.

“Ἡ κάθαρσις γεννᾷ τὴν ἀγάπην, ἡ δοπία, κατ’ ἀναλογίαν τῆς αὐξήσεως τῆς ἐλαττώνει τὸν φόρον, ἔως ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, εἰς τὴν δοπίαν δὲν ὑπάρχει φόρος, ὡς γράφομεν ἀνωτέρῳ, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου «Φόρος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ’ ἡ τελεία ἀγάπη ἔξι βάλλει τὸν φόρον» (*Ιωάν. Α'*, *Δ'*, 18).

Διὰ τοῦτο, διὰγιος Δ., ἀκολουθῶν τὴν πνευματικὴν ἀσκητικὴν παράδοσιν, θεωρεῖ ὡς εὔημα θεμελιῶδες τὸν φόρον τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν φθάσην κανεὶς εἰς τὴν ἀγάπην, ἡ δοπία είναι «τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος». (*Ρωμ. ιγ'*, 10).

Κατὰ τὸν ἀγίον Πατέρα είναι σταδιακὴ ἡ πρόδοσις ἀπὸ τοῦ φόρου εἰς τὴν ἀγάπην. “Οσον ὑπάρχει φόρος ἐλέγχεται ἡ ἀπονοία ἀγάπης. “Οσον διλιγότερος φόρος — ἐφ' ὃσον βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ ἀθεοφοβίας καὶ πωρώσεως, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπὸ ἄμεσον κρίσιν κεφάλαιον — τόσον περισσοτέρα ἡ ἀγάπη. “Ἐως ὅτου καθαρισθῇ τελείως ἡ ψυχή, ἀποβληθῇ δὲ ἐλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ ἀγάπη, ἡ τελεία ἀγάπη, ἡ «βάλουσα ἔξι τὸν φόρον». Αὐτὸν ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὸν Μ. ‘Αντωνίον, διαν δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα γὰρ μελετᾶς οὕτε δσα δδηγοῦν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, οὕτε δσα προτρέπουν εἰς τὸ μίσος κατὰ τοῦ διαβόλου, συμφώνως μὲ τὴν ἐκ πίστεως δρθῆν κρίσιν. Διὰ ν' ἀποφύγη λοιπὸν διαγθρωπος τὰ ἐμπόδια τῆς κατὰ θεὸν ζωῆς, ἡ ἐκ τοῦ κόσμου ἀναχώρησις συντελεῖ ἀποτελεσματικῶς.

ἈΠΟΔΟΣΙΣ

Θήση εἰς κρημνούς). Ἀλλὰ μὲ τὸν φόρον τοῦ θεοῦ παιδαγωγούμενοι καὶ καθαριζόμενοι καὶ, ἀς εἰπω, λεπτυνόμενοι, νὰ ἀνερχόμεθα πρὸς τὰ ὑψη. Διότι δην είναι φόρος, ἐκεὶ καὶ τήρησις τῶν ἐντολῶν ὅπου είναι ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν, ἐκεὶ καὶ κάθαρσις τῆς σαρκός, ἀπὸ τὸ νέφος ποὺ παρεμβάλλεται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δὲν ἀφήνει νὰ ἔδῃ καθαρὰ τὰς ἀκτίνας τῆς χάριτος.

ΥΧΗ ΜΗ ΤΩΝ κοσμικῶν ἀπαλλαγῆσα φροντίδων, οὕτε τὸν θεὸν ἀγαπήσει γνησίως οὕτε τὸν διάβολον διελύεται ἀξίως κάλυμμα γὰρ ἄπαξ ἔχει φροντικὸν τὴν μέριμναν τοῦ δίον. “Οὐδὲν τὸ ἁντοῦ ἐπιγνῶναι δο νοῦς ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ δύναται δικαιοήσιον, ἵνα παρ' ἁντοῦ δοκιμάζοις ἀπλανῶς τὰς ψῆφους τῆς κρίσεως. Διὰ πάντα οὖν ἡ ἀναχώρησις χρήσιμος.

ΧΡΗΣΙΜΟΣ

Ἡ ψυχὴ ποὺ δὲν ἔχει ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰς κοσμικὰς μερίμνας, δὲν δύγαται οὕτε τὸν θεὸν γὰρ ἀγαπήση «ἔξι δλης τῆς ισχύος», οὕτε τὸν διάβολον γὰρ μισήσῃ ἀντάξια. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ είναι σκεπασμένη μονίμως μὲ τὴν κουραστικὴν διοτικὴν μέριμναν. Γι' αὐτὸν δο νοῦς δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα γὰρ μελετᾶς οὕτε δσα δδηγοῦν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, οὕτε δσα προτρέπουν εἰς τὸ μίσος κατὰ τοῦ διαβόλου, συμφώνως μὲ τὴν ἐκ πίστεως δρθῆν κρίσιν. Διὰ ν' ἀποφύγη λοιπὸν διαγθρωπος τὰ ἐμπόδια τῆς κατὰ θεὸν ζωῆς, ἡ ἐκ τοῦ κόσμου ἀναχώρησις συντελεῖ ἀποτελεσματικῶς.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ συμπλήρωσιν τοῦ ιερού κεφαλαίου περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ψυχῆς. ‘Απευθυνόμενος πρὸς Μοναχὸν διὰγιος Δ., ἐπόμενον είναι νὰ τονίζῃ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀναχώρησεως ἀπὸ τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις τὴν τελειότητα.

Αἱ «θέσεις» αὐταὶ ἴσως νὰ σκανδαλίζουν τοὺς ἐν κόσμῳ ἀγωνιζομένους σήμερον χριστια-

νούς. 'Εν τούτοις ἐκφράζουν τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀσκητικῶν ἀγίων Πατέρων.

Εἰς τὴν ἀντίληψήν των είναι ἀποσαφηνισμένων, ὅτι ὁ Μοναχισμός, ὡς ἴδιότυπος ζωὴ ἐν ἔρημοις, ἔξω κόσμου, ἀν ἀνέλθῃ «ὑπεράνω σαρκός, κόσμου καὶ κοσμοκράτορος», ἐπιτυγχάνει ὑψηλὰς ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν καὶ δύναται νὰ διακρίνῃ, ὅτι λόγῳ τῶν ἐγκοσμίων μεριμνῶν δὲν δύναται ὁ ἐν κόσμῳ χριστιανός.

Καὶ νὰ μὲν δὲν λέγει ὁ ἄγιος Δ., ὅτι ὁ κοσμικὸς δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν καὶ νὰ μισήσῃ τὸν διάβολον. 'Αλλ' ὅτι «κατ' ἀξίαν» δύναται δηλαδὴ πρέπει δὲν δύναται. Καὶ διατί; Διότι ἔχει συνεχῆ τὴν μέριμναν τοῦ θεοῦ, ἥ δοπιά δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐσωτερικήν του κατάστασιν.

Ταῦτα είναι βεβαίως ἀληθῆ, ὡς γράφομεν καὶ εἰς τὸ ις' κεφ., ἔξαιρουμένων τῶν χαρισμάτων καὶ ἐνὸς νέου τύπου ἀνθρώπου - χριστιανοῦ, ἀναδυθέντος σῆμερον καὶ ὅστις, χωρὶς νὰ είναι εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἔχει ἐμπλακεῖ εἰς τὸ δίκτυον τῶν τοῦ θεοῦ πραγματεῶν. Εἶναι ὁ ἐν κόσμῳ ἀφιερωμένος, ποὺ διακονεῖ ποικίλως σῆμερον τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ ποικίλην μορφήν.

Παρὰ ταῦτα δύος, δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ δύσους πνευματικοὺς καρποὺς ὁ Μοναχός. Προσφέρει, βεβαίως, διακονίαν καὶ ἐκτελεῖ ἀξιόμεσθα ἔργα καὶ ὀφελιμώτατα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. 'Αλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ ἄγιος Δ. δημιλεῖ διὰ μίαν βαθεῖαν πνευματικότητα, προσδιάλουσαν εἰς τοὺς ἀρνητικόσμους Μοναχούς, μὲ ἔντονον αἴσθησιν τῶν ἐνεργημάτων τῆς χάριτος. Πρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι αἱ ἐμπειρίαι τῶν Μοναχῶν προσδιορίζονται ἀπὸ τὴν μυστικήν των σχέσεων μὲ τὸν Θεόν κατ' ἄμεσον τρόπον, ἐφ' ὅσον τίποτε δὲν διακόπτει τὴν μυστικήν των ἐπαφῆν.

Καὶ αἱ ἐμπειρίαι τῶν ἐν κόσμῳ ἀφιερωμένων προσδιορίζονται ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας δραστηριότητά των καὶ ἀποτελοῦν γεννήματα μιᾶς ἐμμέσου σχέσεως μὲ τὸν Θεόν, ὅπου δεσπόζει κυρίως ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος, μεθ' ὅλων τῶν διασπαστικῶν τῆς ἐξωτερικῆς ἐνότητος ποικίλων κτιστῶν τύπων καὶ μορφῶν. Διὰ τοῦτο «ἡ ἀναχώρησις χρήσιμος».

'Ενταῦθα θὰ ἔπειρε νὰ διευκρινισθῇ ὡς πρὸς τὸ δέον τοῦ μίσους κατὰ τοῦ διαβόλου, κατὰ τὸν ἄγιον Δ. — «τὸν διάβολον βδελύζεται ἀξίως» —, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐμπαθοῦς μίσους κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ κατὰ τῶν κακοποιῶν ἐνεργειῶν του, ποὺ

βλάπτουν σὸν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ψυχήν μας.

Τὸ μῆσος παρὰ τοῖς ἀγίοις δὲν είναι τὸ ἔτιον ποὺ αἰσθάνονται οἱ ἐμπαθεῖς. Διὰ τοῦτο, ἐνῷ πολεμοῦν τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου μὲ δόλην τὴν βούλησίν των, αὐτὸν τὸν διάβολον τὸν λυποῦνται, ὃς γράφει σχετικῶς ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σύνος.

ιθ'

ΔΙΟΝ ΨΥΧΗΣ καθαρᾶς λόγος μὲν ἄφθονος, ζῆλος δὲ ἄκακος, ἔρως δὲ ἄπαντος τοῦ Κυρίου τῆς δόξης. Τότε δὴ καὶ τὰς οἰκείας δυνάσθενθι μεριμνήσει πλάσιγγας ὡς ἐν καθαριάτῳ κριτηρίῳ τῇ εαντοῦ διανοίᾳ ἐμπαράσθι.

ἀ πόδοσις

Ἐκχείλισμα τῆς καθαρᾶς ψυχῆς είναι ὁ χωρὶς φθόγον λόγος, ὁ χωρὶς κακίαν ζῆλος καὶ ὁ ἀδιάλειπτος ἔρως πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ Κύριον τῆς δόξης. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ὁ γοῦς, κύριος ἑαυτοῦ, ὡς ἐλεύθερος ἐκ τῶν παθῶν, ζυγοστατεῖ καὶ ἀγαρίνει μὲ καθαρότητα τοὺς λογισμούς του.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Ἐὰν κανεὶς θέλῃ νὰ κάμῃ ἔνα τέστο τοῦ βαθμοῦ καθαρότητος τῆς ψυχῆς του, δοφείλει νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ 19ον κεφάλαιον. Καὶ ὅταν διαπιστωθῇ ἡ ὑπαρξίας τῶν γνωρισμάτων αὐτῶν, τότε είναι πρόδηλος ἡ κατάστασις. Καὶ δοῦς πλέον δύναται νὰ ἐκτιμᾷ ἀπλανῶς καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ νόηματα καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ πᾶν δι, τι ἀναδύνεται ἐντός του, εἴτε σπείρεται ἀπὸ τὸν διάβολον, εἴτε ἀπὸ τὰ πάθη του ἐκπορεύεται, εἴτε ἀπὸ τὸ «Ἄγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖται. Διότι διατελεῖ «ώς ἐμπαράσθι ἐν καθαρωτάτῳ κριτηρίῳ τῇ εαντοῦ διανοίᾳ», δηλαδὴ είναι κύριος τῆς ψυχῆς του, ὃς ἐλέγχων δῆλας τὰς κινήσεις της.

Πρόγιματι. Ἀποτελεῖ μυστικὴν πεῖραν, «γνῶσιν» ὑπὲρ - διανοητικήν, ὅτι χαρακτηριστικὸν τῆς καθαρᾶς ψυχῆς είναι ὁ ἄ - φθονος λόγος, ὁ ἄνευ κακίας ζῆλος καὶ ὁ ἀδιάλειπτος ἔρως τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ἡ ψυχὴ δὲν είναι καθαρά, κατ' ἀναλογίαν τῆς μὴ καθαρότητος της, θὰ ἔχῃ μὴ ἄφθονον λόγον, μὴ ἄκακον ζῆλον καὶ μὴ ἀπαντοντον ἔρωτα Θεοῦ. Διότι ὑπάρχει καὶ λόγος μὲ φθόνον καὶ ζῆλος μὲ κακίαν καὶ ἔρως μὲ διαλείψεις καὶ χωρὶς καθαρότητα.

Τὸ δυστύχημα δὲ είναι ὅτι, ὡς ὑποκειμενικὴ πείρα, δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν ἐλέγχωμεν ἀντικειμενικῶς. Δηλαδὴ τὰ ἡμέτερα δυσκόλως ἐλέγχονται ἀπὸ ἡμᾶς.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τοῦ ἄγιου Δ. βοηθεῖ τοὺς θέλοντας νὰ ἀσκήσουν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς ψυχικῆς των καταστάσεως. 'Αλλ' ἡδη εἴπομεν, ὅτι είναι δύσκολος δὲ ἔλεγχος αὐτὸς, ἐπειδὴ δὲ κόσμος είναι ἀνίκανος νὰ μεταστρέψῃ τὴν ταλαιπωρον αὐτὴν ψυχήν. Δυνατὸν νὰ προσαληπτικῶς βαίνων πρὸς τὰ πάθη σκοτασμὸς καὶ κυρίως ἡ ἐπικαθημένη εἰς τὴν ἔδραν τῆς νοήσεως οἴησις, ἐμποδίζουν τὴν ἀνάβλεψιν.

Μόνον διαπεινὸς γνωρίζει τὰς ἀτελείας καὶ τὰ πάθη του, τὰ δόπια, ἐκ τοῦ ἀναλόγου θείου φωτισμοῦ ποὺ δέχεται, ὑπερβάλλει καὶ φωνάζει πρὸς τὸν Θεόν: «Φώτισόν μου τὸ σκότος, φώτισόν μου τὸ σκότος», δηπος δὲ ἄγιος Γρηγόριος δὲ Παλαμᾶς ἡ ὅπως δῆλοι οἱ ἄγιοι Πατέρες, ποὺ δέχεται μὲ τὴν ἀνάγκην προστασίας τῆς πίστεως. Τότε εἰς τίποτε δὲν ὑποχωρεῖ. Εἰς τὸ είδος αὐτὸς ὀφείλεται ἡ νῦν τοῦ ἄγιου Βαρθολομαίου, καθ' ἓν, ἐν δύναμι τοῦ Χριστοῦ, ἀλληλοεσφάγγησαν 100.000 ἀνθρώπων εἰς τὸν δυτικὸν Χριστιανισμόν.

Οἱ ἄγιοι Πατέρες λέγουν, ὅτι ὑπάρχουν πάθη τὰ δοῦλα θεραπεύουν οἱ ἀνθρώποι ἀλλα τὰ δοῦλα θεραπεύει μόνον δὲ Θεός. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι τὸ πάθος αὐτό, ποὺ ἔχει ὡς ὑποδομὴν καὶ τροφὴν τὴν ἀνεργάνειαν, είναι ἔκεινο ποὺ θεραπεύει μόνον δὲ Θεός. Διατί ἀλλωστε οἱ ἄγιοι Πατέρες ἡσφαλίζονται διὰ τῆς ταπεινώσεως καὶ ὅταν ἀκόμη ἵσαν ἡνωμένοι μὲ τὸν Θεόν; Διατί δὲ Παῦλος, δὲ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἀρπαγεῖς, ἔθερει ἑαυτὸν ὡς «ἔκτρωμα», «ἄναξιον καλεῖσθαι ἀπόστολον» καὶ τόσα ἀλλα συγκλονιστικῆς ταπεινοφροσύνης;

Ἐὰν καὶ οἱ ζῆλοι; 'Ορμὴ ψυχῆς, ζέσις τοῦ αἵματος. Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς δὲν είναι οὕτε καλὸς οὕτε κακός. Γίνεται καλὸς ἡ κακὸς ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς καταστάσεως. «Οταν δὲ ἄγιος Δ. δημιλῆ περὶ «ἄκακου ζῆλου», ἡδη τὸν διέστειλεν ἀπὸ τὸν κακόν. 'Εὰν δὲ πρῶτος είληναι φανέρωμα τῆς καθαρᾶς ψυχῆς, δὲν δύνεται ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ἀκάθαρτον. Καὶ ἐνῷ ἡ καθαρὰ ψυχὴ παραγγίη ζῆλον «εἰληνικόν, ἐπιεική, εὐπειθῆ, μεστὸν ἐλέουσ», ἀντιθέτως ἡ ἀκάθαρτος ἀναδίλει ζῆλον «δαιμονιώδη», πλήρη θυμοῦ

“ΕΙΠΕ ΤΗ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ..”

ΦΩΝΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Ι ΦΟΙΤΗΤΕΣ ποὺς ὑπογράφουμε αὐτὸς τὸ κείμενο θέλουμε νὰ στείλουμε ἔνα ἀγνὸ ἀδελφικὸ χαιρετισμὸ σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξοῦν τὴν δρθόδοξη χριστιανικὴ ζωὴ σὰν τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου μας σήμερα. Θέλουμε ἀκόμα νὰ σημάνουμε, μὲ ἀπλότητα ἀλλὰ καὶ φιλικότητα, τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου, ὅπως τὸν βλέπουμε νὰ διαγράφεται μέσα στὸ Πανεπιστήμιο σήμερα. Δὲν θὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευση καὶ ποὺ ἔχουν ἀμεση σχέση μὲ τὴν χρεωκοπία τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τὴ γενικότερη ἡθικὴ ἀποδιοργάνωση τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τὴ γενικότερη ἡθικὴ ἀποδιοργάνωση τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας μας. Γιὰ τὴν ἐπισήμανση καὶ τὴ λύση τῶν προσβλημάτων αὐτῶν ἀγωνιζόμαστε μὲ ἄλλους τρόπους, μαζὶ μὲ τοὺς συνειδητοποιημένους ἀγωνιστές συμφοιτητές μας.

Ἐδῶ θέλουμε νὰ ἐπισημάνουμε τὸν ἔσχατο κίνδυνο ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ δρθόδοξη πίστη μας. Ὁ Ξριστός, ποὺ μὲ τὴ σάρκωση Τον ἐνώθηκε μὲ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ποὺ ἔκανε δικές του τὶς ταλαιπωρίες καὶ τὴ θλίψη της, ποὺ πῆρε πάνω τον τὸ κακό, ποὺ κατέβηκε ὡς τὸν θάνατο, καὶ ἔτσι ἀνάστησε τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, τὴ γέμισε μὲ νόημα, αἰ-

σιοδοξία καὶ ἐλπίδα, αὐτὸς ὁ ζωντανὸς Ξριστός, θέλουμε νὰ δηλώσουμε μὲ δόνη διὰ πανοισιάζει ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο καὶ τὴν κοινωνία μας σήμερα.

Μ' αὐτὸς θέλουμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ Σῶμα τοῦ Ξριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξη Ἔκκλησία αὐτὸν τοῦ τόπου, παρουσιάζεται σήμερα τρομαχτικὰ ἀτροφικὴ καὶ ὑποτονημένη. Δίνουμε τὴν ἐντύπωση ἑνὸς Σώματος θωροῦ καὶ ἀρρωστού. Φυλακίζουμε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στὶς μικρότητές μας. Διεκδικώντας δοῖ μας ἀτομικὰ συμφέροντα, ἀλληλοτρωγόμαστε, σπαράσσουμε τὴ σάρκα τοῦ Ξριστοῦ, καὶ παρουσιαζόμαστε στὸν κόσμο σὰν μιὰ ἐπερασμένη κάστα ποὺ στηρίζει τὸ κατεστημένο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐπιβιώσῃ καὶ αὐτὴ μαζὶ τον.

Στὸ χῶρο τοῦ Πανεπιστημίου γίνεται στὶς μέρες μας μιὰ ἔντονη ζύμωση. Μαρξιστές, σοσιαλιστές, δημοκράτες, ἀγωνίζονται νὰ δημιουργήσουν κάτι τὸ νέο. Καὶ ἡ δρθόδοξη πίστη, ἡ μεγαλύτερη ἀνανεωτικὴ δύναμη τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἀπονοτίζει. Ὅσοι φοιτητὲς θὰ ἥθελαν νὰ πιστέψουν, δὲν δρίσκουν στήριγμα καὶ δρόμο. Οἱ δρόμοι ποὺ διδηγοῦν στὴν Ἔκκλησία, τὸ Σῶμα τοῦ ζωντανοῦ Ξριστοῦ, είναι τὶς πιὸ πολλὲς φορές φραγμένοι ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία γιὰ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴ γραφειοκρατία καὶ ἀπὸ τὴ διανοητικὴ καὶ ἡθικὴ κατάπτωση. Κι' ὅσοι φοιτητὲς πιστεύουν, λοιδοροῦνται ἐξ αἰτίας δχι τόσο τῆς ἀθεϊας τῶν ἀλλων, ὅσο τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς κατάπτωσης.

Παίρνοντας τὸ θάρρος νὰ σημάνουμε, ἐμεῖς οἱ φοιτητές, τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου. Ἀπευθύνονται ἔκκληση στοὺς πνευματικοὺς πατέρες τῆς Ἔκκλησίας, τοὺς ἐπισκόπους μας, νὰ σταθοῦν μὲ ἀνδιοτέλεια κοντά στὸ λάο, γιὰ νὰ σταμάτησουν νὰ πλήττωνται οἱ συνειδήσεις τῶν πιστῶν. Παρακαλοῦμε τοὺς ἱερεῖς μας νὰ μὴ βλέπουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ ἀποκλειστικὰ ὡς τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ μιᾶς στενῆς διμάδας θρησκευόμενων, ποὺ δοῖ καὶ δλα πρόπει νὰ τηροῦν τὰ θρησκευτικά τους καθήκοντα, καὶ νὰ δοῦν τὴν Ἔκκλησία ὡς τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Παρακαλοῦμε δσον πνευματικοὺς ἀνθρώπους νοιώθοντας μέσα τους τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, νὰ τὴν κάνοντας νὰ ἀκούστη.

Θέλουμε θοήθεια γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κάνοντας πραγματικές μέσα στὶς συγκενδιμένες σημερινές συνθῆκες τῆς ζωῆς τὶς μεγάλες ἀλήθευτες τῆς Ὁρθοδοξίας. Θέλουμε θοήθεια στὸ διάλογο ποὺ προσπαθοῦμε νὰ ἔχουμε μὲ τοὺς συμφοιτητές μας,

HN ἀνωτέρω διακήρυξιν ὑπογράφουν 145 Φοιτηταὶ διαφόρων Σχολῶν. Είναι ἀναμφιθόλως μία φωνὴ ἀγωνιώδης τῆς σπουδαζόντος νεότητος, εὐρισκομένης δχι μόνον μέσα εἰς τὰ διαλεκτικὰ φιλοσοφικὰ καὶ κοινωνιοτικὰ ρεύματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν χῶρον μιᾶς Ἔκκλησίας ἐρίζουστης καὶ μερισμένης εἰς ἀλληλούποβλεπομένας διμάδας. Τὸ δὲ κειρότερον είναι ὁ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ἑκκλησιαστικῆς ιεραρχίας δικασμός, ὁ δόποις ἐπιτείνει τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἀγωνίαν παντὸς συνειδητοῦ χριστιανοῦ.

Ἐπόμενον λοιπὸν είναι δχι μόνον νὰ μὴ δύναται ἡ Ἔκκλησία ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς νὰ δώσῃ τὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν ἀπολέοντα τὴν ζωηφόρον δόδον σύγχρονον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ σκανδαλίζῃ τοὺς ἀσθενεστέρους εἰς τὴν πίστιν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν εὔκολον

ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ ἀρχές μὴ χριστιανικὲς ἢ ἀπὸ τὴν ἀθεϊα. Θέλουμε ἔνα σύγχρονο δρθόδοξο περιοδικό, ὃπου θὰ γίνεται ὑπεύθυνα αὐτὸς ὁ διάλογος καὶ ἀπὸ δοῦν διαχασμὸς θὰ προσφέρει στὸν κόσμο τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ τὸν θοήθειαν νὰ ζήσῃ. Παρακαλοῦμε δλους τοὺς πατέρες καὶ ἀδελφοὺς νὰ μᾶς θοήθειαν στὸν ἀναστήσουμε καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσουμε μέσα στὸ Χριστὸ τὴν προσπαθητική μας ζωὴ καὶ τὴ ζωὴ τῆς χώρας μας. Νὰ μᾶς συμπαρασταθοῦν στὴν προσπάθεια νὰ γίνη ἡ Ὁρθόδοξη πίστη ζωὴ μας, καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἔκκλησία νὰ γίνη ἡ πραγματικὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Ἐχουμε συγκεκριμένες προτάσεις γιὰ τὴν ἰδρυση ἑνὸς περιοδικοῦ καὶ γιὰ τὴ λειτουργία ἑνὸς σεμινάριου στοὺς παραπάνω στόχους. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους μποροῦν νὰ θοήθειαν δσοι πατέρες προσπαθοῦμε νὰ ἔχουμε μὲ τοὺς συμφοιτητές μας,

διολίσθησίν των εἰς τὰς ἡδη ἀνοικτὰς ἀγκάλας τῶν ποικιλομόρφων ἔχθρων της.

Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς πραγματικότητος, καθ' ἓν καθίσταται ἐπίκαιρος ἡ ἀποστολικὴ εἰδοποίησις, «εἰ ἀλλήλους δάκνετε, ἀλλήλους κατεθίζετε, σκοπεῖτε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε», διερωτᾶται κάθε Ὁρθόδοξος ποὺ ὁδηγούμεθα;

Μέσα ἀπὸ τὰ πλαίσια αὐτά, φυσιολογικῶς ἀναδύεται ἐκ τῶν εὐγενῶν νεανικῶν ψυχῶν τῶν Φοιτηῶν καὶ ἡ κραυγὴ πόνου καὶ ἀνησυχίας. Καὶ ὡς ἀπάντησιν τῆς ἀγωνίας των συνέλαβαν τὴν ἰδέαν ἐκδόσεως ἑνὸς Ὁρθοδόξου περιοδικοῦ, ὃστε νὰ ἀνοίξῃ ἔνας διάλογος μεταξὺ τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου καὶ «ὁ σημερινὸς δρθόδοξος στοχασμὸς νὰ προσφέρῃ στὸν κόσμο τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ τὸν θοήθειαν νὰ ζήσῃ».

Βεβαίως ἡ πρόθεσης είναι ἀγία, ἐκφραστικὴ τοῦ συμφυοῦ μὲ τὴν νεότητα ἐνθουσιασμοῦ, τῆς διαθέσεως τοῦ πλησιασμοῦ τῶν συνανθρώπων μὲ τὸ πλέον

ένδεδειγμένον σήμερον δργανον τοῦ διαλόγου καὶ ἀποτελεῖ μίαν δρθὴν ἐπινόησιν αὐτοαιμύνης. Δι’ δλα αὐτά, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ καιρετήσωμεν τὰς ἀγαθὰς προθέσεις τῶν φοιτηῶν — οἱ 50 ἐκ τῶν ὅποιων ἀκολουθοῦν τὴν θεολογίαν — καὶ νὰ εὐχηθῶμεν πᾶσαν δυνατὴν ἐπιτυχίαν. Διότι, ὅπως παραπτηῆ καὶ ὁ π. Γ. Φλωρόφσκου, «ἔφθασεν ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ ἄγὼν διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων θὰ διεξάγεται «ἐν ταῖς πλατείαις». Εἶναι ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὅποιαν κάθε ζήτημα γνώσεως καὶ ζωῆς πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ, ἐὰν δὲν ἔχῃ, νὰ λάβῃ τὴν χριστιανικήν του ἀπάντησιν, νὰ ἐνταχθῇ μέσα εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ πλήρωμα τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας».

Αὐτὴν τὴν ἀνάγκην ἔκτιμῶμεν καὶ ἡμεῖς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀφιερώσαμεν τὸ κύριον ἄρθρον τῶν «Ἀθωνικῶν Διαλόγων» εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς τῆς ἀνάγκης καὶ μὲ ἔρμηνευτήν της ἔνα ἐκ τῶν πλέον αὐθεντικῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων.

Καὶ ἐπειδή, δρθότατα ποιοῦντες, οἱ Φοιτηταὶ «παρακαλοῦν δλους τοὺς πατέρες καὶ ἀδελφοὺς νὰ τὸν βοηθήσουν στὸν ἄγῶνα, γιὰ ν’ ἀναστήσουν καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσουν μέσα στὸ Χριστό τὴν προσωπική τους ζωὴ καὶ τὴ ζωὴ τῆς χώρας μας», ἀς μᾶς ἐπιτρέψουν, ὡς εἰς «πρεσβυτέρους», νὰ ὑπομνήσωμεν ἐξ ἀγάπης καὶ πείρας μερικὰς ἀπαραίτητους προϋποθέσεις διὰ νὰ πάρουν σάρκα αἱ ἄγνατα προθέσεις των.

Κατ’ ἀρχὴν δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφένγουν οἱ κίνδυνοι ποὺ ἀκολουθοῦν τοὺς συλλογικοὺς ἰδεολογικοὺς ἀγώνας καὶ μάλιστα μεταξὺ νέων καὶ μεσογειακῶν. Κάτι ἐγνώριζεν δὲν Πλάτων, ποὺ περιέγραψεν εἰς τὸν «Φαῖδρον» τοὺς δυστήνιον καὶ ὑφαίμον ὑππον». Διὰ τοῦτο χρειάζεται νὰ εἴμεθα, ὅπως δρίζει τὴν μεσότητα οκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς ὁ ἄγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος· «οὔτε ὑπερζέοντες οὔτε ὑποζέοντες». Λέγει μὲν ὁ Ἀπόστολος «τῷ πνεύματι ζέοντες», ἀλλὰ συνεχίζει, «τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες». Διότι δυστυχῶς αὐτὴ ἡ ζέσις καὶ ὁ ζῆλος, δταν γεννῶνται εἰς ψυ-

χὰς μὴ ἀπτλλαγμένας παθῶν, τότε «δουλεύουν» εἰς τὰ πάθη των καὶ δχι «τῷ Κυρίῳ». Τοιαῦται συλλογικαὶ «ζέσεις» ἔχουν προκαλέσει ἀληθεῖς συμφορὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἔγγενες εἰς τὴν θρησκεύουσαν ψυχήν, κολακευομένην ἐν τῇ ἀφροσύνῃ τῆς νὰ λαμβάνῃ αἴσθησιν ὅτι «πυρπολεῖται ὑπὸ ζῆλου», φυσικὰ ὑφίσταται καὶ σήμερον ὑπὸ ὁμαδικὰς μορφάς. Οἱ ἄνθρωποι δμως, ποὺ ἔχουν καὶ μίαν ἔκτην αἴσθησιν, παρατρέχοντες τὰ χρηστολογικὰ συνθήματα, βλέπουν τὰ παφλάζοντα πάθη καὶ ἔτοι «βλασφημεῖται τὸ δόνομα τοῦ Θεοῦ δ’ ἡμᾶς ἐν τοῖς ἔθνεσιν». Διὰ τοῦτο θὰ συνιστοῦσα· «τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθεῖται πᾶσιν ἀνθρώποις» καὶ τὸ Ιωαν. 1γ’, 34 - 35.

«Ἐνα ἐπίσης σοθαρὸν θέμα καὶ ἔκτακτως ὑπεύθυνον εἶναι κατὰ πόσον διαθέτουν «τὸ δύνασθαι τοῦ θέλειν ισοτάλαντον». Δηλαδὴ ἐὰν αἱ ἀγαθαὶ προθέσεις ἔχουν «ἀντίκρυσμα». Διότι διὰ νὰ θέλῃ νὰ ἀναστήσῃ καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσῃ μέσα στὸ Χριστό, κανείς, τὴν προσωπική του ζωὴ καὶ τὴ ζωὴ τῆς χώρας μας», ζητεῖ δύο πράγματα. Τὸ ἔνα εἶναι ἀθλημα ποὺ ἀπαιτεῖ κόπον καὶ χρόνον καὶ τὸ ἄλλο ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸν χῶρον τῆς οὐτοπίας. Ἐπομένως, ἐὰν οἱ στόχοι ἡσαν μόνον αὐτοί, θὰ εἴχαμε ἐκ τῶν προτέρων ἀστοχίαν ἐκλογῆς. Εἶναι τάχα ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν τοὺς λόγους; Ἄλλ’ ἐπειδὴ ἐτέθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ στόχοι, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ιστορίαν τῶν Αγίων δ’ ἀμφοτέρους τοὺς στόχους.

Λοιπόν, πλὴν τῶν μὴ εὐστόχως ἐκλεγέντων σκοπῶν, ὑπάρχουν εἰς τὴν διακήρυξιν καὶ ἄλλοι εὐτυχῶς πραγματοποιήσμοι, πέραν τῆς καλῆς μαρτυρίας καὶ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ψυχικῆς εὐγενείας τῶν Φοιτηῶν. Καὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ συνοψισθοῦν μέσα στὸν χῶρον τῆς πάλης τῆς πίστεως καὶ τῶν ἵδεῶν. Τὸ πόσον ἐπιτυχῶς θὰ διεξαχθῇ ὁ ἄγὼν αὐτός, δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ ἀγνοοῦμεν, ποίας δυνάμεις διαθέτουν οἱ ἀναλαμβάνοντες τὸν

καλὸν αὐτὸν ἀγῶνα. Δι’ ἐκεῖνο δμως, διὰ τὸ ὅποιον εἴμεθα βέβαιοι, εἶναι ἡ πολλαπλὴ ὡφέλεια ποὺ θὰ προκύψῃ τόσον διὰ τὸν ἴδιον, δσον καὶ διὰ τὸν ἄλλους, ἐφ’ δσον συνέλθουν οἱ παράγοντες ποὺ ἀνεφέραμεν καὶ μὲ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην διατηρήσουν τὴν ἐνότητα «ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης».

Καὶ μόνον τὸ γεγονός, δτι ἔκαστος ἐνσυνειδήτως ἐπιστρατεύει τὸν ἑαυτόν του, εἰς μίαν προσπάθειαν διακηρύξεως τῆς πίστεως του, πρὸς ἓνα περιβάλλον χειρότερον ἐκείνου ποὺ συνήντησεν δ’ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον, εἶναι βεβαίως ἀξιόλογος πρᾶξις. Ἄλλα καὶ ἡ ἐνασχόλησις πρὸς ἃμυναν καὶ ἡ θεολογικὴ τριβὴ πρὸς διαφώτισιν καὶ ἡ ὅδυνοις τοῦ νοῦ εἰς τὴν διαλεκτικὴν τῶν ἀντιπνεόντων ἰδεολογικῶν ρευμάτων καὶ ἡ ἐπιμέλεια πρὸς ἀρτίωσιν τῆς ψυχῆς κατὰ Χριστόν, ἀσφαλῶς φέρουν πολλὴν τὴν ὡφέλειαν. Καὶ μόνον διὰ τὸν λόγον τοῦ ἀνελθοῦν πάτητος προϋποθέσεις αὐτὰς θὰ κρατηθοῦν αἱ προθέσεις εἰς τὸ ὑψος τῆς πνευματικῆς των εὐγενείας καὶ δὲν θὰ ἐκφυλισθοῦν εἰς ἔνα κίνημα χαμηλῆς στάθμης θορυβοποιῶν καὶ φωνασκῶν νέων, οἵτινες «πνεύματι ἐναρξάμενοι νῦν σαρκὶ ἐπιτελοῦνται».

Διὰ νὰ εἴμεθα δὲ ἀντικειμενικοί, δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσωμεν σοθαρὰ ἀποτελέσματα, πολὺ περισσότερον «νὰ ἀναστήσουμε μέσα στὸ Χριστὸ τὴ ζωὴ τῆς χώρας μας». Εἴπαμεν, δτι μὲ αὐτὴν τὴν ἐφεσιν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς αὐτοπίας. Ἀρκετὸν δμως εἶναι νὰ ἐνθυμούμεθα τὴν φυσιολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὅποια σώζει τοὺς δλίγους «ἐκλεκτοὺς» καὶ τὸν λόγον τοῦ Ἀπόστολου, «ἴνα πάντως τινὰς σώσω». Καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ μᾶς διαφεύγῃ, δτι εἴναι μέγα πρᾶγμα νὰ σώσωμεν τὴν ἴδικήν μας ψυχήν.

Δυστυχῶς εἶναι τόσον ἐκτεταμένον καὶ ἔτοι ὡργανωμένον τὸ κακόν, ὥστε μόνον διὰ μᾶς «ἐν πυρὶ» καθάρσεως θὰ ἥδυνατο ἡ χώρα μας νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὁδὸν τῆς. Οὐδέποτε ἄλλοτε «ό ἀρχῶν τοῦ κόσμου τούτου» ἥτο περισσότερον ἄρχων δσον σήμερον, προστατεύόμενος μάλιστα ἀπὸ τὸ πάλαι ποτὲ χριστιανικὸν κράτος. Δὲν διακινδυνεύομεν προβλέψεις. Πάντα δμως βοοῦν διὰ τὴν ἔρχομένην «μάχαιραν». Πότε τάχα θὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν ὁ λόγος τοῦ Ἀπόστολου Πέ-

του, «στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῇ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσοται»; Πρέπει νὰ διατηρῇ κανεὶς μὲ ἐνάργειαν εἰς τὸν νοῦν του, τι ἥλθεν διὰ τὸν Υἱὸν Θεοῦ νὰ κάμη εἰς τὴν γῆν καὶ πῶς τὴν κατήντησαν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν λόγον τοῦ Ἀπόστολου· «τὸ μακρόθυμον τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν οὲ ἄγει».

Παρὰ ταῦτα ἡ σὺν τούτοις, παρακαλοῦμεν τὸν Κύριον ὅπως ἐνισχύσῃ εἰς τὸ θεοφιλὲς ἔργον των τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ δώσουν τὴν καλὴν μαρτυρίαν καὶ ἔκαστος, κατὰ τὸ κάρισμα αὐτοῦ, νὰ ὡφελήσῃ ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρων καὶ κυρίως διὰ τῆς Ἀγίων Πνεύματος πρὸς τὸν Θεόν» ἀδελφούς του. Καὶ αὐτὸν θὰ τὸ ἐπιτύχουν, σὺν Θεῷ βεβαίως, διὰ τῆς μεθοδολογίας ποὺ προσδιορίζει τὸ ἥθος τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ ὅποιον μορφοῦται μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Αγίων Πατέρων καὶ κυρίως διὰ τῆς Ἀγίων Πνεύματος ἐμπειρίας. Μόνον ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς θὰ κρατηθοῦν αἱ προθέσεις εἰς τὸ ὑψος τῆς πνευματικῆς των εὐγενείας καὶ δὲν θὰ ἐκφυλισθοῦν εἰς ἔνα κίνημα χαμηλῆς στάθμης θορυβοποιῶν καὶ φωνασκῶν νέων, οἵτινες «πνεύματι ἐναρξάμενοι νῦν σαρκὶ ἐπιτελοῦνται».

ΑΠΟΦΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Ε ΠΟΛΛΗ συγκίνηση διάβασα στὸ τελευταῖο τεῦχος τῶν «Ἀθωνικῶν Διαιλόγων», τὸ ἄρθρο «Περὶ μίαν θεολογικὴν μελέτην». Εἶναι, πραγματικά, μιὰ μεγάλη ἐλπίδα γιὰ ὅλους μας τὸ γεγονὸς ὅτι, τόσο μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ σας ὅσο καὶ μὲ τὴν ἀρθρογραφία σας, ἀρχίζει ἐπιτέλους νὰ δημιουργῆται μιὰ γέφυρα ἀνάμεσα στὴ λεγόμενη «ἐπιστημονικὴ» ἢ «ἀκαδημαϊκὴ» θεολογία καὶ στὴ φυσικὴ πηγὴ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ποὺ εἶναι ὁ μοναχισμὸς καὶ ἡ ἀσκηση. **Κι' αὐτὴ ἡ «γέφυρα» δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνῃ προσπάθεια συμβιβασμοῦ, ἀλλὰ τὴν κοιτικὴν παρεμβολὴν τῆς φωνῆς τοῦ Ἀγίου Ὁρους στὸ χῶρο τῆς θεολογίας ποὺ πραγματοποιεῖται ἔξω ἀπὸ τὸ φυσικό της γῶρο.**

Θὰ σᾶς παρακαλέσω μόνο νὰ μοῦ
ἐπιτρέψετε μιὰ ἀπορίᾳ ἢ παρατήρη-
ση πάνω στὶς τόσο οὐσιώδεις θέσεις
τοῦ ὄφθρου σας: 'Ἐπαναλαμβάνετε,
μὲ κάποια ἔμφαση, ὅτι «οἱ ἐν τῷ κό-
σμῳ χριστιανοί, εἰναι ἐξ αὐτοῦ τοῦ
τρόπου τῆς ζωῆς των προωρισμένοι
νὰ κινοῦνται εἰς τὸν χῶρον τῆς κα-
ταφατικῆς θεολογίας», ἐνῶ ἡ ἀπο-
φατικὴ Θεολογία εἰναι ἡ ὁδὸς τῶν
τελείων τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Τὸ δεύτερο σκέλος τῆς διαπιστώσεώς σας τὸ κατανοῶ καὶ τὸ ἀποδέχομαι καὶ τὸ πιστοποιῶ καθημερινά, μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ θέσω ὑπὸ τὴν κρίσην σας μιὰν ἀντίρρησην ποὺ ἔχω γιὰ τὴν πρώτη διαπίστωσή σας, γιὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν

ποταγὴ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ βιούντων στὴν καταφατικὴ θεολογία.

Νομίζω δτι, μέσα στὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ καταφατικὴ θεολογία δὲν ἀντιπροσωπεύει ἔνα χαμηλότερο ἐπίπεδο πνευματικῆς προόδου καὶ φωτισμοῦ γνώσεως, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο δτι ἡ καταφατικὴ θεολογία δὲν αὐτονομεῖται ποτέ, δὲν νοεῖται ποτέ χωρισμένη ἀπὸ τὴν ἀποφατικὴ στὰ ση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸ μυστήριο τῆς πίστεως. Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν γνωρίζει δύο ὁδοὺς ἢ δύο «σχολές» γνώσεως τῆς ἀλήθειας, τὴν καταφατικὴν καὶ τὴν ἀποφατικήν, ἀλλὰ μόνο «τὴν γλυκυτάτην συνάφειαν» τῶν δύο καί, ἐπομένως, μόνο τὴν ἀποφατικὴν κατανόησην καὶ ἀποδοχὴν τῆς ὅποιασδήποτε καταφατικῆς ἐκφράσεως τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ.

'Η καταφατική μέθοδος, ως αὐτοτελής και αυτόνομη δύναμη θεολογικῆς γνώσεως, δὲν συνιστᾶ ἀπλῶς ἔαν χαμηλότερο ἐπίπεδο πνευματικῆς προόδου, ἀλλὰ ἀποτελεῖ π λάνη, δηλαδὴ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴν σώζουσα ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, μετάθεση τῶν δυνατοτήτων γνώσεως τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν χωρο τῆς Χάριτος στὴν ἀνθρωποκεντρική νοητική αὐτοβεβαιότητα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνθρωποκεντρική αὐτοβεβαιότητα νομίζω πώς εἰναι ἡ μεγάλη αἰρεση τῆς δυτικῆς χριστιανοσύνης.

Οταν λείψη ἡ ἀποφατικὴ ἀποδοχὴ καὶ κατανόηση τῶν καταφατικῶν περὶ Θεοῦ ἐκφράσεων, ὁδηγούμεθα ἀναπόφευκτα στὴ μετατροπὴ τῆς Θεολογίας σὲ δρθολογιστικὴ «ἐπιστήμη», ἔτσι ὅπως τὴν καθιέρωσε ὁ ρωμαιοκαθολικὸς σχολαστικισμός. Ή ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας ἀναλύε-

ΑΠΟΦΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

13

ταὶ καὶ ἐρμηνεύεται μὲν νοητικοὺς συλλογισμούς, ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν τὸ ἀντικείμενον κῦρος μιᾶς καθολικὴς παραδεκτῆς θεοβασίας.

Οι θωμασταὶ διακρίνουν τὴν λογικὴν ἀπὸ τὴν πίστην, (τὴν θεολογίαν ἀπὸ τὴν εὐνέειαν), καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς συμφωνίας τους: καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, τόσο τῆς λογικῆς ὅσο καὶ τῆς πίστεως, οἱ γνωστικὲς κατηγορίες εἰναι κοινές, εἰναι τὰ ἀξιώματα (principia) τόσο τῆς λογικῆς ὅσο καὶ τῆς πίστεως. Ἡ λογικὴ βασίζεται στὶς a priori δεδομένες δυνατότητες καὶ «ἀρχές» τῆς διανοίας, ποὺ μποροῦν πάντοτε νὰ ἀποδειχθοῦν ἢ νὰ ἐπαληθευθοῦν ἀντικειμενικά. καὶ ἡ πίστη βασίζεται στὴν a priori δεδομένη ἀποκάλυψη, δηλαδὴ στὴ θεία αὐθεντία, ποὺ διατυπώνεται ἐπίσης ἀντικειμενικά ἀπὸ τὴν «ἀλλαθητή» ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση.

κοινοῦ γλωσσικοῦ μαζί ἴδιωματος. Οἱ καταφατικὲς ἐκφράσεις «τὰς ἐφικτὰς ἡμῖν μορφώσεις προτείνουσι τῶν ἀμορφώτων καὶ ὑπερφυῶν θεαμάτων», κατὰ τὸν θεῖο Διονύσιο. Προτείνει τὴν δυνατότητα γιὰ τὴ δυναμικὴ ἀναγωγὴ στὴ θέα τῶν «ἀμορφώτων» καὶ «ἀσχηματίστων» ἀλληθειῶν, μέσα ἀπὸ ἐφικτὲς στὴν ἀνθρώπινη γνωστὴ ἵκανότητα «μορφώσεις» καὶ «σχήματα». Οἱ καταφατικὲς διατυπώσεις «τὴν ἐτερότητα παρίστησιν, ἐτερότητα δὲ ὡς δμοιοτήτη» — «ἀνομοίως τῶν δμοιοτήτων ἐκλαμβανομένων».

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θεολογικὴ γνώση ὑπερβαίνει πάντοτε τὴν ἀπλῆ «μάθηση» καὶ ταυτίζεται μὲ τὴ μυστι-

Τό γνωσιολογικό, ἐπομένως, πρό-
βλημα τῶν θωματῶν, καὶ τῆς κατα-
φατικῆς «θεολογίας» γενικότερα,
είναι ἡ τυπικὴ σύμπτωσις τῶν ἀξι-
ωμάτων τῆς λογικῆς καὶ τῆς πίστε-
ως στὴ διατύπωση τῆς ἀληθείας («ἡ
οἰκείωσις τῶν δογμάτων διὰ τῆς νο-
ήσεως καὶ τῆς εὐσεβοῦς μελέτης»,
ὅπως γράφει στὴν «Δογματική» του
δι Καθηγητῆς κ. Τρεμπέλας): ἡ λο-
γικὴ πρότεινε νὰ θεοτάτησε τὰ ἀξιώ-
ματα τῆς πίστεως μὲ τὰ δεδομένα
τῆς διανοίας, μέσω ἀνοδικῶν συλλο-
γισμῶν, καὶ ἡ πίστις πρότεινε νὰ ἐ-
παληθεύσῃ τὰ δικά της ἀξιώματα κα-
ταλήγοντα στὰ δεδομένα τῆς διανοί-
ας μὲ καθοδικούς συλλογισμούς.

Οὗτοι καὶ ταῖς εἰς αὐτά μὲ τὴ μονά-
κη ἐμπειρίᾳ, τὴν «δύντως θεολογία»
πον εἶναι «τέλος ἄγνείας» καὶ νε-
κρώσεως τῶν παθῶν, «παρονσίᾳ τοῦ
ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος». Ἡ διατύ-
πωση τῆς μυστικῆς αὐτῆς ἐμπειρί-
ας ὑπερβαίνει ἀκόμα καὶ τὴν εἰκο-
νολογικὴ γλώσσα τῶν καταφάσεων.
Οἱ θεόπτες θεολόγοι, κατὰ τὸν ἄ-
γιο Συμεὼν, «δρῶσιν δοράτων αὐ-
τοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄφραστον κάλλος·
κρατοῦσιν ἀνεπάφως, κατανοοῦσιν
ἀκατανοήτως τὸ ἀνίδεον εἶδος αὐ-
τοῦ, τὴν ἀμορφον μορφὴν καὶ τὸ ἀ-
σχημάτιστον σχῆμα ἐν ἀθεάτῳ θέᾳ
καὶ ἀσυνθέτῳ κάλλει ἀποικίλτως πε-
ποικιλμένον».

Απέναντι στήν αὐτονομημένη αὐτή ἀνθρωποκεντρική γνώση και «θεολογία» (ποὺ ἔγινε ἡ πηγὴ τοῦ ἀθεϊσμοῦ στή Δύση), ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία ἀντιτάσσει τήν ἀσκητική κάθαρση και τὴν ταπεινὴ ἐτοιμότητα ἀποδοχῆς τοῦ «ὑπὲρ λόγου» φω-

λογίας», ποὺ παρήγαγε καὶ μᾶς ἐπέβαλε ἡ αἰρετικὴ Δύση.

Ἄλλοιμονο, δύως, ἀν ἐπαναπαυθοῦμε στὴ νοητικὴ αὐτάρκεια τῶν λογικῶν καταφάσεων, διότι τότε θὰ ἀπομείνουμε, κυριολεκτικά, «ώς ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ», δπως ἔνας μεγάλος ἀριθμὸς σημερινῶν δυτικῶν «θεολόγων». Επαναπαυόμενοι στὴν καταφατικὴ θεολογία ὑπάρχει κίνδυνος νὰ θεωρήσουμε ὡς ἀλήθεια τὰ «νοητὰ εἰδωλα» τῆς ἀλήθειας, καὶ νὰ μεταβάλλουμε τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας σὲ κενὴ ἰδεολογία ἀφηρημένων ἐννοιῶν. «Ἐστω καὶ ἄγενστοι τῆς θεοπιστίας, ἐμεῖς οἱ κοσμικοὶ θεολόγοι, νομίζω ὅτι μποροῦμε νὰ θεολογοῦμε ἀποφατικῶς, ὅταν ἀρνούμεθα νὰ ἔξαντλήσουμε τὴν ἀλήθεια σὲ νοητικοὺς δρισμοὺς καὶ λογικὰ σχήματα καὶ ὑποτάσσουμε συνεχῶς τὶς θεολογικές μας διατυπώσεις στὸ μέτρο, εἶναι, ὡστόσο, ἡ ἐλπίδα μας καὶ τὸ «τέλος» τῆς πνευματικῆς μας πορείας, ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας πρὸς τὴν δύναμιν ὁδεύοντας, καὶ στὴν δύναμιν τῆς Ἔκκλησίας μᾶς ἐνσωματώνει, παρὰ τὶς ἀδυναμίες μας.

Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ ἀποφατικὴ θεολογία εἶναι καὶ γιὰ μᾶς τὸν κοσμικὸν ἡ ἐλπίδα μας καὶ ἡ σωτηρία μας καὶ τὸ μέτρο της θεολογίας μας. «Ο, τι ἐμεῖς «δρίζοντες» (περιγράφοντες) μὲ τὸ λόγο, ἀντλόντας ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν ἀγίων Πατέρων, δὲν εἶναι μιὰ ἐννοιοκρατούμενη «μεταφυσική», ἀλλὰ εἶναι ἡ ἐμπειρία τῆς Ἔκκλησίας, ἡ ἐμπειρία τῶν ἀγίων μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν. Μόνο μένταφορὰ σὲ αὐτὸ τὸ μέτρο ἡ θεολογία μας εἶναι ζωὴ καὶ ἀλήθεια, μόνο ὅταν διόγος μας αὐτοαναιρεῖται σὰν ἀνθρωποκεντρικὴ καὶ νοησιαρχικὴ αὐτοβεβαιότητα, γιὰ νὰ παραπέμψῃ στὴν ἐμπειρία τῆς Ἔκκλησίας.

Γιὰ τὸν ἴδιο αὐτὸ λόγο καὶ δ μοναχισμὸς δὲν εἶναι, ἀπλῶς, μιὰ ἐκλεκτὴ «μεροίδα» τῆς Ἔκκλησίας, ἀλλὰ εἶναι τὸ μέτρο της σύνολης ζωῆς τῆς Ἔκκλησίας, ἡ ἐνσάρκη ἐλπίδα καὶ σωτηρία ὅλων τῶν πιστῶν. Μερικοὶ νομίζουν ὅτι δ ἀσκητικὸς καὶ μοναστικὸς χαρακτήρας ὅλων τῶν φάσεων τῆς ζωῆς τῆς Ὁρ-

θοδόξουν 'Εκκλησίας ὁφείλεται σὲ ἵστορικοὺς παράγοντες ποὺ ἐπεβλήθησαν μονομερῶς, καὶ ἔτσι στερούμεθα ἐμεῖς οἱ κοσμικοὶ ἀπὸ μιὰ λατρεία καὶ πνευματικότητα προσαρμοσμένη στὰ δικά μας μέτρα. Παραγγωρίζοντες, αὐτὸι οἱ ἀνθρωποί, δτι δ μοναστικὸς καὶ ἀσκητικὸς χαρακτήρας τῆς 'Ορθοδοξίας εἶναι μιὰ μεγάλη φιλανθρωπία τῆς Ἔκκλησίας, ποὺ μᾶς δίνει ώς μέτρο, ἀλλὰ καὶ ώς πνευματικὸ περιβάλλον, τῆς ζωῆς μας τὴν τελειότητα τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. «Ἐστω καὶ ἀνδὲν τὸ φθάνοντες ἐμεῖς αὐτὸ τὸ μέτρο, εἶναι, ὡστόσο, ἡ ἐλπίδα μας καὶ τὸ «τέλος» τῆς πνευματικῆς μας πορείας, ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας πρὸς τὴν δύναμιν τῆς Ἔκκλησίας μᾶς ἐνσωματώνει, παρὰ τὶς ἀδυναμίες μας.

Ἄν ἀφαιρέσουμε ἀπὸ τὴ θεολογία τὸν ἀποφατικὸ χαρακτήρα τῆς, δηλαδὴ τὴ βεβαιότητα τῆς ἐμπειρίας τῶν ἀσκητῶν καὶ τῶν ἀγίων, καὶ ἀν ἀφαιρέσουμε ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἔκκλησίας (τὴ λατρεία, τὴ νηστεία, τὴν προσευχή, τὴν ἀγιογραφία, τὸν Κανόνες) τὸν ἀσκητικὸ καὶ μοναστικὸ χαρακτήρα, τότε ἡ μὲν θεολογία μεταβάλλεται σὲ ἐννοιοκρατούμενη «μεταφυσική», ἡ δὲ ζωὴ τῆς Ἔκκλησίας σὲ μιὰ ἀπλὴ κοινωνικὴ 'Ηθικὴ μὲ χρησιμοθερικὸ χαρακτήρα.

Βέβαια, τὸ νὰ ἀποδεχθοῦμε τὸν ἀποφατικὸ χαρακτήρα τῆς θεολογίας καὶ τὸν μοναστικὸ - ἀσκητικὸ χαρακτήρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς δὲν εἶναι κάτι ἀπλὸ καὶ εὔκολο· εἶναι ἔνα πνευματικὸ ἀθλῆμα καὶ κατόρθωμα. Προϋποθέτει νὰ παρατηθοῦμε ταπεινὰ ἀπὸ τὴ βεβαιότητα τῶν κριτηρίων τῆς ἀτομικῆς μας διανοίας, γιατὶ τὰ κριτήρια αὐτὰ δὲν εἶναι πάντοτε καθαρὰ καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὰ πάθη μας, καὶ νὰ ὑποταχθοῦμε μὲ ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη στὴν ἐμπειρία τῶν Πατέρων μας. Διαφορετικά, δ ἀποφατισμὸς καὶ ἡ ἀσκητικότητα καὶ ἡ τήρηση τῶν Κανόνων μποροῦν νὰ μεταβληθοῦν σὲ ἔνα ἄλλο εἶδος «καταφατικῆς» θεο-

λογίας, δηλαδὴ σὲ ὁρθολογιστικὸ μέτρο καὶ νομικὸ κριτήριο, ποὺ κατοχρώνται τὶς ἀτομικές μας ἀπόψεις καὶ θέσεις, βασανίζοντας τὴν 'Εκκλησία. Άντὸν τὸν βασανισμὸ νομίζω ὅτι τὸν ζῆ πολὺ ὁδυνηρὰ ἡ ἐλληνική, εἰδικά, 'Εκκλησία τὰ τελευταῖα χρόνια: ἡ συντηρητικὴ ἐμπορίη στὴν Παράδοση μεταβάλλεται συχνὰ σὲ ἀντικειμενικὸ - νομικὸ κριτήριο γιὰ τὴν αὐτοκατοχήρωση ἀτόμων ἡ διμάδων καὶ τὴν ἐξουθένωση ἄλλων. Καὶ θὰ ἥταν, ἵσως, πολὺ χρήσιμο, ἀν ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ μὲ τὰ κριτήρια τῶν ἀγιορειῶν Πατέρων μποροῦσατε νὰ μᾶς διαφωτίσετε γιὰ τὸ ποιὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ συντηρητικότητα μέσα στὴ ζωὴ τῆς 'Εκκλησίας.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ συχωρέσετε τὴν μακρότατη ἀντὴ ἐπιστολὴ καὶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἐκφραση τοῦ βαθύτατου σεβασμοῦ μου.

Αθήνα 29.10.75
Χρῆστος Γιανναρᾶς

ΕΝ ΜΑΣ ἔκπλήσσει εὐαρέστως διὰ πρώτην φορὰν δ θεολόγος κ. Γιανναρᾶς μὲ τὰς περὶ ἀποφατικῆς θεολογίας ἀπόψεις του.

Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὰς περὶ ἀποφατικῆς θεολογίας μελέτας του. Θὰ ἔλεγε κανεῖς, δτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, πρῶτος ἔδωσε μίαν ἔμφασιν εἰς τὴν περὶ ἀποφατικῆς θεολογίας διδασκαλίαν τῆς Ἔκκλησίας, τούλαχιστον εἰς τὸν ἐλαδικὸν χῶρον.

Αἱ ἴδεαι ποὺ κυριαρχοῦν εἰς τὸν ἀνθρώπους ἔχουν τὰς αἵτιας των καὶ συνδέονται μὲ κάποιο παρελθόν. «Ἐτοι καὶ ἡ περὶ τὴν ἀποφατικὴν θεολογίαν ἴδιαιτέρα ἐνασχόλησις τοῦ κ. Γ. ἔχει τὴν αἵτιαν της. Θητεύσας δ ἴδιος εἰς χριστιανικὴν ὄργανωσιν ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη καὶ «μέγας γενόμενος», «ἔγνω καὶ κατέγνω» τὴν πνευματικὴν πτωχείαν της καὶ οὕτω, «ἡρνήσατο λέγεσθαι υἱός» τῆς ὄργανώσεως. Δὲν θὰ διεπίστων δὲ τὴν πτωχείαν καὶ ἀνυπαρξίαν θεολογικοῦ ὑποβάθρου εἰς αὐτήν, ἐὰν δὲν ἀπεκαλύπτοντο ἐμπρὸς εἰς τὰ ἔκπληκτα μά-

ἡ ἐνότης των. Χωρὶς τὸ «μακάριον πάθος» εἶναι ἀμήκανος ἡ γνῶσις των.

Λοιπὸν δὲ νεαρὸς θεολόγος δὲν ἦν νήπιθη νὰ ἀποφύγῃ τὸν πνευματικὸν αὐτὸν νόμον. Διὸ καὶ ἥρχισεν ἔνα ἄχαρι ἀγῶνα κατὰ τῶν πτωχῶν πνευματικῶν γενητόρων του, οἱ δόποιοι εὐρίσκοντο ἐν «ἀσφαλείᾳ», ἐθίσοντες «λάχανα» καὶ «γάλα» καὶ μεταδίδοντες, μὲ αἴσθησιν διακονίας, τὴν ἴδιαν τροφὴν εἰς τὰ ἀσθενῆ καὶ νηπίας φρενὸς τέκνα τῆς Ἑκκλησίας. Τὸ λάθος του ἀσφαλῶς εὐρίσκετο εἰς τὴν ἔξι δόλοκλήρου ἀπόρριψιν τῆς ὥργανωμένης διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς, ἐνῷ ἔπερε νὰ ἀναγνωρισθῇ, εἰς τοὺς καλῶν προθέσεων ἀδελφούς, ἡ μετάδοσις πτωχῶν πρὸς πτωχοὺς τροφῆς, ἥς καὶ αὐτὸι ἥσθιον, τῆς ἥθικῆς.

Ἐτερον λάθος του ὑπῆρξεν ἡ ἄνευ μέτρου καὶ προϋποθέσεων ἔξαρσις τῆς «στερεᾶς» τροφῆς καὶ τοῦ «ἄρτου τῶν ἀγγέλων», ὡς τάχα πρωτισμένων δι’ ὅλα τὰ συνηγμένα ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ τέκνα τοῦ Θεοῦ. Τὸ λάθος δὲ προσέλαβε τρομακτικῶτερας διαστάσεις, ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού, συνεπαρμένος προφανῶς ὁ καλὸς κ. Γ. ἀπὸ τὴν φωτεινὴν καὶ ἀγίαν δψιν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ἀτίνα δὲν «ἐκοινώνουν πλέον σαρκὸς καὶ αἵματος», δὲν ἥδυνατο νὰ ἔννοησῃ τὴν σκοπιμότητα τῆς ὑπάρχειας τῶν παιδαγωγικῶν μέσων ποὺ ἔχει θεοπίσει ἡ Ἑκκλησία διὰ τὰ ἀσθενοῦντα τέκνα της. Λημονίσας προφανῶς, δτὶ τὸ ὕδιον ἔλεγεν δὲ θεῖος Ἀπόστολος, ἀλλὰ ὑπὸ προϋποθέσεις: «ενόμος οὐ κεῖται», ἀλλὰ «δικαίω!»

Ἐντεῦθεν δ. κ. Γ., τίων φόρον τῶν ἀγγελικῶν περὶ Ἑκκλησίας θεωριῶν του, διέπραξεν ἐπάλληλα λάθη, ἐσκανδάλισεν, καὶ οἱ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» ἥλεγχαν τὰ ἀτοπήματα, συστήσαντες τὰ εἰκότα. Μὲ χαρὰν ἐπληροφορήθημεν, δτὶ ἔδωσεν ἱκανοποιητικὰς ἔξηγήσεις διὰ τὰ μεμπτὰ γραπτά του. Καὶ ἥδη τὰ νεώτερα δημοσιεύματα τοῦ κ. Γ. εἶναι ἀξιόλογα καὶ ἀπὸ τὴν πεῖραν τῶν παθημάτων του ἔμαθε νὰ «σχοινοβατῇ», ἀποφεύγων τὰς ἔξι ἵσου διοισθηρὰς ἀκρότητας, τῆς ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς.

Τώρα εὔχαριστως δημιοσιεύομεν τὴν

ἀνωτέρω ἐπιστολήν του, ὑποχρεούμενοι νὰ ἀπαντήσωμεν. ‘Ο ἀναγνώστης τῶν Α.Δ. ἔχει βεβαίως ὑπ’ δψιν του τὴν μετ’ ἀγάπης ὑπόδειξιν κάποιων ἡμαρτημένων σημείων τῆς μελέτης τοῦ κ. Τρεμπέλα, τὴν δόποιαν ἐτολμόσαμεν εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος.

‘Ανεξαρτήτως τῆς θλιβερᾶς τροπῆς ποὺ τείνει νὰ προσλάβῃ ἡ ὁφειλομένη ὑπόδειξις μας, δ. κ. Γ. ὑπέθεσεν, δτὶ εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ ἐπιομάνωμεν βασικὰ ἀστοχήματα τοῦ καθ’ ὅλα σεβαστοῦ ὑπεργήρου θεολόγου, ἐνεφανισθημεν ἀρνούμενοι ἐκεῖνο ὅπερ ἥλεγχαμεν.

Ἐὰν δμως δ. κ. Γ. ἐπρόσεχεν δλίγον περισσότερον εἰς τὰ γραπτά μας, θὰ ἔβεβαιοῦτο δτὶ ἡ συμφωνία μας εἶναι ἀπόλυτος. “Ἄλλωστε ποῖον νόημα θὰ εἰχεν ὁ ἀσκηθεὶς ἔλεγχος ἐπὶ τῷ λόγῳ, δτὶ «ἡ “γενεὰ” αὐτὴ τῶν θεολόγων αὐτὴν τὴν ἀντι-ἀποφατικὴν νοοτροπίαν ἐμόρφωσεν...», ἐὰν δὲν ἔθεωρούσαμεν ὡς ὑποχρεωτικὴν διὰ τοὺς θεολόγους καὶ τὴν ἀποφατικὴν «μόρφωσιν»; Διὰ νὰ ἀποφύγω τὴν παράθεσιν δοκολήρων φράσεων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἄρθρον, συνιστῶ εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ διακριθώσουν τὰς ἐν προκειμένῳ θεολογικὰς ἀπόψεις, ὅπως τὸ ἀναγνώσουν μὲ προσοχήν.

Θὰ διαπιστώσουν, δτὶ διακρίνω τὴν ἀποφατικὴν βίωσιν ἀπὸ τὴν ἀποφατικὴν γνῶσιν. Κάτι σχετικὸν ἀναφέρει καὶ δ. κ. Γ. ”Ἄλλο βίωσις, ἀλλο ψιλὴ γνῶσις καὶ ἀλλο προσπάθεια πρὸς βίωσιν τῆς γνῶσεως. Τὸ γεγονός, δτὶ δομολογεῖται ἀπὸ τὸν κ. Γ. δτὶ οἱ κοσμικοὶ - λαϊκοὶ δὲν δύνανται νὰ φθάσουν τοὺς Μοναχοὺς εἰς τὴν βίωσιν — διὰ λόγους φυσικὰ διαφόρου τρόπου ζωῆς — ἐπιβεβαιοῦ τὸν ισχυρισμὸν μου, δτὶ ἡ σάρκωσις τοῦ ἀποφατισμοῦ ἀπόκειται τοῖς Μοναχοῖς.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὴν ούσιαν τῆς ἀποφατικῆς δόδον γνῶσεως, τί θὰ ἰδωμεν; ‘Ιδέας, εἰκόνας, ἐννοίας ἀφαιρουμένας ἀπὸ τὸν νοῦν ἡ θείας ἐμπειρίας, ὑπερκειμένας νοημάτων, τύπων καὶ σχημάτων; ‘Ασφαλῶς τὸ δεύτερον. Δηλαδὴ κατὰ βάθος ἀποφατισμὸς εἶναι κυρίως ἐμπειρία ἐν

Πνεύματι. ’Εὰν δὲν εἶναι ἀποκλειστικότης τῶν Μοναχῶν αὐτὴ ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς, πάντως δὲν εἶναι πολὺ ἐφικτὴ διὰ τὸν «ἐμπεπλεγμένον ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις» χριστιανόν.

‘Η θεολογία δμως τῆς Ὁρθοδοξίας οὐκ οἶδε διάκρισιν μεταξὺ καταφατικότητος καὶ ἀποφατικότητος. Πράγματι οὐδὲ διμεῖς τὴν διακρίνομεν καὶ τὴν τέμνομεν, ἀποχωρίζοντες τὸ ἐν σκέλος ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ, δπως γράφομεν, ἀλληλοεμπεριχωροῦνται. ’Αλλ’ ἐὰν τὰ καταφατικῶς λεγόμενα, ἐπὶ τὸ μυστήριον τῆς καθολικῆς πίστεως, εἶναι προστὰ εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπομένως εἰς τοὺς δλίγους. Κι’ ἐνῷ εἰς πάντας προσφέρονται ἀμφότεραι αἱ δοῦ δηναμέναι, ἐν τούτοις ἔκαστος βιοῖ κατὰ τὴν θερμότητα τῆς προαίρεσεως καὶ τὰς δυνατότητάς του τὸ μυστήριον τῆς πίστεως. Χωρὶς νὰ ἀπουσιάζῃ τὸ μυστηριῶδες στοιχεῖον ἀπὸ τὴν βίωσιν τοῦ πιστοῦ, δμως ἐνδέχεται νὰ κινῆται εἰς μίαν ἐπιφάνειαν, συνεχῶς «ἀπτόμενος» διὰ τῆς λογικῆς του τῶν ἀντικειμένων τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς. Αὐτὸς δὲ πρόπος ζωῆς δὲν εἶναι καταφατικός; ’Εὰν δὲν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὰς δοῦ δηναμένας δοῦς τῆς θεολογίας, μήπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰς χωρίσουν διὰ τῆς ζωῆς των οἱ πιστοί; Τί ἄλλο ἄλλωστε εἶναι ἡ ἥθικοκρατία καὶ δὲ οὐσεβιούς, τὸν δοποῖον τόσον ἔπληξεν δ. κ. Γιανναρᾶς, δν δχι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκτοπίσεως ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀποφατισμοῦ;

‘Αλλ’ δταν ἀναγνωρίζῃ δ. κ. Γ. δτὶ «ἡ ἀποφατικὴ θεολογία εἶναι ἡ δόδος τῶν τελείων τῆς μοναχικῆς πολιτείας», δὲν δομολογεῖ ἐμμέσως, δτὶ δὲν εἶναι μέχρις ἐνὸς σημείου διὰ τοὺς ἐν κόσμῳ;

‘Επιθυμῶ ἐν προκειμένῳ νὰ διευκρινίω, δτὶ δὲν θεωρῶ δρθὸν τὸ καταφατικῶς ζῆν, ἀλλὰ τὸ διαπιστώνως ὡς γεγονός τόσον μεταξὺ τῶν λαϊκῶν δοσῶν καὶ τῶν Μοναχῶν. ’Οτι ἀποτελεῖ τοῦτο ἀκρωτηριασμὸν τῆς Ὁρθοδόξου ζωῆς οὐδεμία διμφιθολία. ’Οτι ἐπίσης ἐπιβάλλεται δὲ ἀποφατικὸς τρόπος σκέπτεσθαι καὶ νοεῖν, οὐδεὶς δὲ ἀντιλέγων.

Εὔκταιον λοιπὸν καὶ οἱ ἐν κόσμῳ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ νὰ βιοῦν καὶ τὴν ἀποφατικὴν θεολογίαν. Δύνανται δμως; Πῶς ἄλλωστε θὰ διεχώριζαν οἱ ἄγιοι Πατέρες τοὺς πιστοὺς εἰς δούλους, μισθωτοὺς καὶ υἱὸνς καὶ δ ἄγιος Μάξιμος εἰς θεωρητικόν, γνωστικόν, καὶ πρακτικόν; Καὶ διατί δ ἄγιος Διονύσιος δ ἀρεοπαγίτης διμιλεῖ περὶ τῶν τριῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς, κυκλικῆς, ἐλικοειδοῦς καὶ εὐθείας, ποὺ ἀντιπροσεύουν, τὴν λογικήν, τὴν νόησιν καὶ τὴν θεωρίαν - ὑπερ - νόησιν;

“Αλλο εἶναι βεβαίως ἡ περίπτωσις τῶν θεολόγων. ’Εφ’ δσον διδάσκουν δρθόδοξον θεολογίαν δφείλουν νὰ γνωρίζουν ἀμφοτέρας τὰς δοῦς. Αὐτὸς εἶναι πρόβλημα. ’Αφοῦ δ ἡ θεολογία εἶναι ιστορική καὶ δ ἀποφατικὴ δόδος εἶναι ἐμπειρική, πῶς ἔνας θεολόγος ποὺ διδάσκεται εἰς τὰ Πανεπιστήμια θὰ δημποροῦσε νὰ συζεύξῃ καὶ τὸν ἀποφατισμόν;

Τὸ λάθος πολλῶν θεολόγων, ἴδιως τῆς παρελθούσης γενεᾶς εἶναι, δτὶ δὲν ἀνέγνωσαν τοὺς ‘Οσίους Πατέρας. Πάντοτε τοὺς ἔθεωρους ὡς εἶδος δευτέρας ποιότητος καὶ ὡς μὴ ἔχοντας καθολικὸν κῦρος διὰ τὴν Ἑκκλησίαν. ’Ηγνόησαν, δτὶ αὐτοὶ ὑπῆρχαν ἀγάλματα, τὰ δοπιαὶ ἐλάξευσεν δημιλή τοῦ ‘Αγίου Πνεύματος καὶ δτὶ δὲν κατέστησαν ἀπλῶς διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ γνήσια ἐκμαγεῖα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑκκλησίας.

Καὶ ἐνῷ οἱ δμόδοξοι σλαύοι θεολόγοι ἥρχισαν τὴν θεολογικήν των διακονίαν μὲ μελέτας ἐπὶ τῶν ‘Οσίων Πατέρων, (‘Αθβᾶς, ‘Ισαάκ Σύρος, δσιος Μακάριος, Αίγυπτιος, Παλαιμᾶς) τινὲς τῶν ἴδικῶν μας δὲν ἐγνώριζαν οὐδὲ τὰ δνόματά των.

Μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχῃ τὰς δυνατότητας, ποὺ προσφέρονται εἰς τοὺς Μοναχούς πρὸς κτῆσιν δημοχαστικῆς πείρας, δὲν νομίζω δτὶ δηναμέναι, δὲν δύνανται νὰ ἀποκτήση τοῦτον πειραν. Διότι, ἐφ’ δσον θὰ θελήσῃ νὰ εἶναι ἐν φόβῳ Θεοῦ διάκονος τῆς θεολογίας, πάντοτε θὰ ἀναζητῇ τρόπους μεθέξεως τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, δπότε διὰ

τῆς προσευχῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου ἀγωγῆς δὲν θὰ μείνη ἄγευστος.

Από τὴν ἄποψιν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησις. Οὐδεὶς ἔχεφρων δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν δυνατότητα κτήσεως σχετικῆς πνευματικῆς πείρας ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐπομένως δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν δύο μορφὰς ἀποφατικότητος: τὴν νοητικὴν καὶ τὴν ἐμπειρικὴν. Ή μὲν ἐμπειρική, ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἀσκητικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, πλὴν ἐκτάκτων περιπτώσεων, δὲν κτᾶται ὑπὸ τὰς συνθήκας τοῦ κόσμου. Εἶναι ἄνθος τῆς Ἐρήμου. Ή δὲ νοητική, σχετιζομένη μὲ τὴν φιλοσοφίκὴν σκέψιν, ἀλλὰ καὶ γινομένη ἀποδεκτὴ ὡς ἀποφατική διδασκαλία, ἅριστα δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ θεολογικῶς.

Νομίζω δέ, ότι μὲ τὴν διάκρισιν αὐτὴν ἐπιτυγχάνοντας τὰ ἔξης: Πρῶτον, ἐὰν ὁ πυρὴν τῆς ἀποφατικότητος εἶναι κυρίως ἡ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἐμπειρία, τότε διασώζεται ὡς ὑπαρκτική λειτουργία χάρις εἰς τὴν ἐμπειρίαν, κτωμένην κατόπιν χρόνου, μόχθου καὶ ἀκτίστου ἐνεργείας. Δεύτερον, μετὰ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι δὲν εἶναι πολὺ ἐφικτή ἡ ἀπόκτησις ἀποφατικῆς ἐμπειρίας εἰς τὸν κόσμον, ἐνῷ παραλλήλως ἀξιοῦται, δηπως οἱ θεολόγοι, προκειμένου νὰ διδάσκουν τὴν Ὁρθόδοξην θεολογίαν, εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως μὴ ἀφίστανται ἀπό-

φατικῶν προύποθέσεων, ὑπάρχει ἡ δυ-
νατότης ἀποδοχῆς τῆς ἀποφατικῆς Πα-
τερικῆς διδασκαλίας ψιλῷ τῷ λόγῳ.
Δηλαδὴ δύναται νὰ εἴηται ὁ θεολόγος:
«έγὼ μὲν δὲν βιῶ εἰς τὸν ἀποφατικὸν
χῶρον, ἀλλὰ οἱ Πατέρες, ποὺ «ἔπασχον
τὰ θεῖα», αὐτὰ λέγουν». Βεβαίως τοῦ-
το εἶναι νόθον, δσον καὶ ἀπαράίτητον.
Ἐν τούτοις δσον περισσότερον διὰ τῆς
ἀσκήσεως καὶ τῆς προσευχῆς σαρκοῦται
μὲ τὴν ἐμπειρίαν ὁ ψιλὸς λόγος, τόσον
δλιγάτερον νόθον ἀποβαίνει τὸ παρά-
δοξον τοῦτο σχῆμα.

Ἐλπίζω, ὅτι κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὁ κ. Γ. νὰ ἔχῃ πεισθῆ, ὅτι εἴμεθα ἀπολύτως σύμφωνοι. Ἀδύνατον ἡ ἀνθρωπίνη λογικὴ νὰ ἔξαντλήσῃ τὴν μυστηριώδη ἀοριστίαν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς πίστεως οἰκείουμενῆς, ὡς σχετικῶς ἀναφέρω εἰς τὸ τελευταίως κυκλοφοροῦν βιβλίον μου: «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι, ἡ θεολογία τῆς νοερᾶς προσευχῆς».

‘Ως πρὸς τὴν παράκλησίν του, νὰ ἀναπτυχθῇ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ παρόντος τὸ θέμα: «ποιὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ συντηρητικότητα μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας», δηλοῦμεν ὅτι θὰ ἐπιχειρηθῇ μία σχετικὴ διάνυτρις εἰς τὸ ἔπομενον.

θ,γ,δ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΑΝ ΘΕΛΗΣ νὰ εύρης
τὴν ὁδὸν ποὺ δόδηγει εἰς
τὴν αἰώνιον ζωήν, εἰς αὐ-
τὴν τὴν ὁδὸν νὰ ζητᾶς
καὶ ιδά εύρης αὐτὸν ποὺ
λέγει: «έγώ είμαι ἡ ὁ-
δός, ἡ θύρα, ἡ ἀλήθεια
καὶ ἡ ζωή». Πάντως νὰ
ζητᾶς μὲ ἐπιμονήν,
με πόνον καὶ πόθον. Διότι
είναι δλίγοι αὐτοὶ ποὺ
εύρισκουν τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ φοβήσουν μῆτρας δέν-

εύρεθης εἰς τὴν δόδον, ἀλλὰ μὲ τοὺς πολλούς.
πά'. Διὰ τοὺς ἔξης πέντε λόγους ἡ ψυχὴ ἀνα-
κόπτεται ἀπὸ τὸ νῦ ἀμαρτάννη ἐκουσίως· ἢ διότι
φοβεῖται τοὺς ἀνθρώπους, ἢ φοβεῖται τὴν κρίσιν
τοῦ Θεοῦ, ἢ χάριν τῆς μελλούσης μισθαποδοσίας,
ἢ ἀπὸ ὀγκάπτη πρὸς τὸν Θεόν, ἢ τέλος, ἀπὸ τὸν
ἄλεγγον τὰς σινεῖδησεις.

δυνάμεθα νῦ γνωρίζωμεν ποιὰ εἶναι τὰ ἐμπαθῆ
νοήματα καὶ ποίσι δχι.

πέ'. Ἄλλοι λέγουν ὅτι οἱ δαίμονες, καθαπτό-
μενοι τῶν σωματικῶν μορίων κατὰ τὸν χρόνον
τοῦ ὑπνου κινοῦν τὸ πάθος τῆς πορνείας. Ἔν
συνεγείρει δέ, ἀφοῦ τὸ πάθος κινηθῇ, διαζωγραφεῖ-
ται σεῖς τὰς κανόνας τοῦ πορνείου κινητούς.

ελεγχον τῆς συνεισφοράς.

πᾶ. Λέγουν κάποιοι, ὅτι τὸ κακὸν δὲν θὰ ύπηρχεν εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐὰν δὲν ἦτο κάποια ἄλλη δύναμις ἡ ὁποία νὰ μᾶς ἔλκῃ πρὸς αὐτό. Αὐτή δὲ η δύναμις δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο εἴμιτοῦ ἢ ἀμέλεια τοῦ νοῦ νὰ κινηθῇ κατὰ τὴν φύσιν του πρὸς τὸ ἀγαθόν. Γι' αὐτὸῦ ὅσοι φροντίζουν νὰ δίδουν ἀγαθὰ νοήματα εἰς τὸν νοῦν των, αὐτοὶ κάνουν πάντοτε καλὰ χωρίς ποτὲ νὰ πέφτουν εἰς τὰ κακά. Εἴναι λοιπὸν καὶ σὺ θέλης τὸ ἀγαθόν, ἀφῆσε τὴν ὀμέλειαν καὶ συγχρόνως διώχνεις τὴν κακίαν. Διότι ἡ κακία εἶναι ἐσφαλ- μένη χρῆστις τῶν νοημάτων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκο- λουθεῖ ἡ κακὴ χρῆστις τῶν πραγμάτων.

ται εἰς τὸν νοῦν ἡ μορφή γυναικός διὰ τῆς μη- μης. "Αλλοι λέγουν ὅτι οἱ δαίμονες φαίνονται μὲ μορφὴν γυναικός εἰς τὸν νοῦν καὶ καθαπτό- μενοι τῶν μορίων τοῦ σώματος, κινοῦν τὴν πο- νικὴν διάθεσιν καὶ ἔτσι γίνονται αἱ φαντασίαι. "Αλλοι πάλιν, ὅτι κινεῖται τὸ πορικὸν πάθος, διὰν κυριαρχῆι εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸ πλη- σίασμα τοῦ δαίμονος. Κι' ἔτσι ἡ ψυχὴ θερμαί- νεται, ἀνάδονται λογισμοὶ πορικοὶ καὶ ἀνεβαί- νουν εἰς τὸν νοῦν διάφορες μορφές διὰ τῆς μη- μης. Τὸ ἔδιον συμβαίνει καὶ μὲ ὄλλου πάθους ἐμ- παθεῖς φαντασίες. 'Ανεξαρτήτως ὅμως τὸ πῶς ὀκριβῶς γίνεται καὶ κίνησης τοῦ πάθους, εἶναι τέ- βαινοι. ὅτι οἱ δαίμονες μὲ κανέναν τρόπον ἀπό-

πγ'. Είναι μέσα είς τὴν φύσιν τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς νὰ ὑπότασσεται εἰς τὸν θείον λόγον ἀλλὰ καὶ τὸ λογικὸν νὰ κυριαρχῇ εἰς τὸ ἄλογον μέρος τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν. Αὐτὴ ἡ τάξις πρέπει νὰ τηρήται καὶ ἔτοι τὸ κακὸν οὔτε θὰ ὑπάρξῃ στὴν πραγματικότητα ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ἀμέλεια τοῦ νοῦ.

πδ'. Ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον είναι ἀνάγκη ἔλλα μὲν νὰ τηροῦνται πνευματικῶς καὶ σωματικῶς. Ἀλλὰ δὲ μόνον πνευματικῶς. Αἱ ἐντολαί

πόδ'. "Άλλοι μεν λογισμοί είναι ἀπλοί καὶ ἄλλοι σύνθετοι. Καὶ ἀπλοί μὲν εἰναι οἱ ἀπαθεῖς λογισμοί, σύνθετοι δὲ οἱ ἐμπαθεῖς, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ νοήματα καὶ πάθου. Ἀφοῦ ἔτσι εἰναι τὰ πράγματα, δύναται κανεὶς νὰ ίδῃ πολλὰ ἄτικά τα. Άλλα σε μόνον πνευματικά. Αἱ εντολές, οὐ μοιχεύεις, οὐ φονεύεις, οὐ κλέψεις καὶ αἱ λοιπαί, πρέπει νὰ τηροῦνται καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς. Καὶ πνευματικῶς μάλιστα κατὰ τρεῖς τρόπους: μὲ τὴν πρᾶξιν, μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὸν λογισμὸν

πλᾶ νοήματα νὰ γίνωνται σύνθετα, "όταν ἀρχίζουν νὰ κινοῦνται πρὸς τὴν ἀμαρτίαν. "Ἄς πάρωμε τὸν χρυσόν. ⁷ Ήλθε στὴν μνήμην ἐνὸς λογι-

Αἱ ἐντολαὶ πάλιν που ἀναφέρονται εἰς τὴν περιτομῆν, εἰς τὸ Σάββατον, εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ ἄμνου, εἰς τὰ ὅξυμα καὶ τὰς πικρίδας, πρέπει νὰ

τηρούνται μόνον πνευματικῶς (διότι δλα τὰ ἀνωτέρω ἥσαν τύποι καὶ προεικόνιζον οὐσιαστικοὺς τρόπους ζωῆς διὰ τοὺς χριστιανούς).

πτ'. Τρεῖς είναι αἱ γενικαὶ θήμικαὶ καταστάσεις εἰς τοὺς Μοναχούς. Ἡ πρώτη νὰ μὴ ἀμαρτάνῃ διά πράξεων. Ἡ δευτέρη νὰ μὴ χρονίζου εἰς τὴν ψυχὴν ἐμποθεῖς λογισμοῖς. Καὶ ἡ τρίτη νὰ βλέπῃ εἰς τὴν διάνοιάν του ὅπαθῶς τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν καὶ ἔκείνων ποὺ τὸν ἐλύπησαν.

πτ'. Ἀκτήμων εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐσκόρπισεν
ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ μὴ κατέχων εἰς τὴν
γῆν τίποτε ἄλλο ἔκτος τοῦ σώματός του. Ἐπί-
σης διέκοψε κάθε ἐμπαθῆ σχέσιν μὲ τὸ σῶμα του
καὶ ἐπέρριψεν ὅλην τὴν φροντίδα του εἰς τὸν
Θεὸν καὶ εἰς ἐλεούντας εὔσεβεις.

πθ'. "Αλλοι μὲν ἀποκτοῦν ἀγαθὰ ἀπαθῶς καὶ ὅταν τὰ στερηθοῦν δὲν λυποῦνται, ὅπως οἱ χριστιανοὶ ἔχάρησαν ὅταν οἱ ἑβραῖοι ἤρπασαν τὰ ὑπάρχοντα των. "Αλλοι δὲ πλουτίζουν ἐμπαθῶς καὶ λυποῦνται καὶ ὅπο μόνον τὸν φόβον, ὅτι θὰ στερηθοῦν τὸν πλούτον των, ὅπως συνέδη μὲ τὸν πλούσιον νεανίσκον τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ «ἀπῆλθε λυπούμενος». "Αν μᾶλιστα χάσουν τὸν πλούτον των, λυποῦνται μέχρι θανάτου. Τὰς διαθέσεις τοῦ ἀποθύοντος καὶ τοῦ ἐμπαθούς ἀποκαλύπτει ἡ στέρησις τῶν ὑπαρχόντων.

γ'. Οι δαίμονες πολεμούν τοὺς μὲν «θεωρητικούς» Μοναχούς, διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ βλέπουν τὰ αἰσθῆτὰ πράγματα ἀπάθως. Τοὺς δὲ «γνωστικούς», διὰ νὰ χρονίζουν εἰς τὴν ψυχὴν οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. Καὶ τοὺς «πτερακτικούς» διὰ νὰ τοὺς ἔξωθήσουν νὰ ἀμαρτάνουν διὰ πρόξεως. Πάντως οἱ ἄσθλοι δαίμονες προσπαθούν νὰ χωρίσουν μὲ κάθε τρόπον τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεόν.

ζά'. 'Η Θεία Πρόνοια ποὺ γυμνάζει τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸ παρόντα βίον, μὲ τρεῖς πειρασμούς τοὺς δοκιμάζει: ἢ διὰ χορηγήσεως ἀγاثῶν, ὅπως εἶναι ἡ ὑγεία, τὸ σωματικὸν κάλλος, τὰ πολλὰ τέκνα, τὰ χρήματα, ἢ ἀνθρωπίνη δόξα καὶ τὰ δῆμοις ἢ διὰ τῶν στελλομένων λυπηρῶν, ὅπως εἶναι ἡ στέρησις τῶν τέκνων, ἡ χρηματών ἡ δόξης· ἢ μὲ δύναντος σωματικάς, ὅπως αἱ νόσοι καὶ οἱ βασανισμοὶ καὶ τὰ συναφῆ. Καὶ εἰς μὲν τοὺς πρώτους ὁ Κύριος λέγει· ὄστις δὲν ἀποτάσσεται ὅτα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν δύναται νὰ εἶναι μαθητής μου'. Πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους λέγει· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν θὰ κερδίσετε τὰς ψυχάς σας».

ζβ'. Λέγουν δτι τὰ ἔξης τέσσερα προκαλούν
ἀλλοιώσεις τοῦ σώματος καὶ δημιουργοῦν εἰς τὸν
νοῦν λογισμούς ἐμπαθεῖς ἢ ἀπαθεῖς· οἱ "Αγγελοι
προκαλοῦν ἀλλοιώσεις, λέγουν, τὰ δὲ τῶν ἀγαθῶν
λογισμῶν ποὺ ρίπουν στὸν νοῦν· οἱ δὲ δαίμο-
νες ἀλλοιοῦν δι' ἐπαφῆς των εἰς τὸ σῶμα· οἱ
άρέψις διὸ τῶν μεταβολῶν των· καὶ αἱ τροφαὶ ἀ-
ναλόγως τῆς ποιότητος των καὶ τοῦ ποσοῦ. Πλήγαι
αὐτῶν τῶν αἰτίων ἀλλοιώσεων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα·
λα· ὅπως ή μνήμη, ή ἀκοὴ καὶ ή δραστις, ποὺ πρω-
τα ἀλλοιώσουν τὴν ψυχὴν ἀναλόγως ἐάν είναι κα-
ροποιὸς ή λυπτηρός. Καὶ πάσχουσα ή ψυχὴ ἀπὸ αὐ-
τά, ἀλλοιώνει τὴν κρδῖσιν τοῦ σώματος, κατ' ἀν-
τίθεσιν μὲ τὰ προτυγάγμενα, ποὺ πρῶτα ἀλλοιοῦ-

ταὶ τὸ σῶμα καὶ ὑστεραὶ ἀκολουθοῦν οἱ λογισμοί.
ζγ'. Θάνατος μὲν εἶναι κυρίως ὁ χωρισμὸς τῆς
ψυχῆς ἀπὸ τὸν Θεόν. Αἴτιον δὲ τοῦ θανάτου εἰ-

ναι ή ἀμαρτία. 'Ο Άδημ κεντριθείς με τὸ ἀγάκιον
θι ἀμαρτίας, ἔγινεν ἐξόριστος ἀπὸ τὸν Θεόν
καὶ ἔχασε καὶ τὸ ὑπόλιν τῆς ζωῆς, ὅπότε κατ'
ἀνάγκην ἡκολούθησε καὶ ὁ σωματικὸς θάνατος.

Ζωὴ εἶναι κυρίως ἐκεῖνος ποὺ εἶπεν· «έγώ εἰμι ἡ ζωὴ». Ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἀπέθανεν, ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωὴν πάλιν τὸν νεκρωθέντα ἄνθρωπον.

ἥδ'. Ἐκεῖνος ποὺ συγγράφει, πάντως διὰ τοὺς ἔχησι λόγους συγγράφει· ή διὰ ὑπόμνησιν τοῦ λόγου, ή πρὸς ὅλεισαν ἄλλων, ή γιὰ τὰ δύο μαζύν, ή διὰ νὰ βλάψῃ κάποιους, ή διὰ νὰ ἐπιδειχθῇ, ή ἄλλοι τὸν ἀναγκάζουν.

ζεί. «Τόπος χλόης», διπας λέγει ο Ψαλμός,
είναι ή πρακτική ἀρέτη· «ὕδωρ ἀναπαύσεως» εί-
ναι ή γνώσις τῶν ὄντων.

ζά'. «Σκιὰ θανάτου» είναι ἡ ἀνθρωπίνη ζωή.
Ἐκείνος πού είναι μαζὺ μὲ τὸν Θεόν καὶ ὁ Θεόδος
είναι μὲ αὐτὸν δύναται νὰ είπῃ μὲ βεβαιότητας
«Ἐὰν καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οἱ
φοιθητόσιμαι κακά, δτι σὺ μετ' ἔμου εἶ». (1)

ζ'. 'Ο μὲν καθαρός νοῦς βλέπει τὰ πράγματα ὁρθά. Ο δὲ γυμνασμένος λόγος φέρνει μπροστά του ὅσα εἰδεῖ ὁρθά. 'Η καθαρός ἐπίσης ἀκούντο πρόσδεχεται ὅσα ἄκουει ὁρθά. 'Εκείνος ποὺ στερεῖται τῶν καθαρῶν αὐτῶν ὄργανων, κατακρίνει αὐτὸν ποὺ ἐδίδασκεν αὐτό.

ἡγέτης τοῦ οὐρανοῦ αὐτῷ.
ἡγέτης τοῦ οὐρανοῦ αὐτῷ.
ἡγέτης τοῦ οὐρανοῦ αὐτῷ.

ζθ'. 'Η «ράβδος» σημαίνει, λέγουν, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Ήτταὶ δὲ βακτηρία, τὴν θείαν πρόνοιαν. Αὐτὸς ποὺ ἐγώνωρισε κατὰ βάθος αὐτὰ ταῦτα λέγει: «ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου αὐται μὲ παρεκάλεσαν».

ρ'. "Οταν ὁ νοῦς ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ φωτίζεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, τότε δύναται νὰ πλησιάσῃ τὸν Θεόν καὶ νὰ προσεύχεται ὅρθα.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ*

ΕΧΑΣΘΗΚΕ ἀρκετὴν ὥραν ὁ καθένας μὲ τὰς οσκέψεις του, ὅταν ὁ συνετδόνοφηγητῆς τῆς θεολογίας διέκοψε τὴν σιωπήν.

— Κατὰ βάθος
συμφωνῶ, δοιώτα
τε, μὲ δοσα εἴπατε. Τὰ ἐρωτήματά σα
μίαν ἀπάντησιν ἐπιδέχονται εἰναι τα
πάθη ποὺ ἀνθίστανται εἰς τὴν εἰσοδο
τοῦ νοῦ εἰς τὸν φυσικὸν κῶρον του
Μάλιστα μοῦ προεκάλεσε βαθεῖαν ἐν
τύπωσιν, τὸ διπά αὐτῆι ἡ πνευματικὴ ἐμ
πειρία τῆς ἀρνήσεως τοῦ νοῦ νὰ εἰσέλθῃ
θη εἰς τὸ ταμεῖον του δὲν διέφυγε πρ
προσοχῆς ἐνὸς ἐπιστήμονος θεολόγου
τοῦ Βλαδιμήρου Λόσσου. "Εχω μαζ
μου μίαν θεολογικὴν μελέτην του, ἀπό
τὴν δοπίαν σᾶς ἀναγινώσκω. «... Τη
θεολογικὴ σκέψις ἡμπορεῖ εὐκόλως ν
γίνη ἐμπόδιον καὶ πρέπει κάθε στιγμῇ
νὰ ἀγωνιζώμεθα, διὰ νὰ μὴ παρασυρ
θῶμεν ἀπὸ τὴν γοητευτικὴν ψευδαίσθι
σιν τῶν θεολογικῶν σχημάτων καὶ τῶν
θεολογικῶν ἐννοιῶν, διὰ νὰ μὴ προσ
λαθῶμεν τόσον πολὺ εἰς τὴν εἰκόνα
ἄστε τελικῶς νὰ λησμονήσωμεν νὰ
δωμεν τὸ ζωντανὸν πρότυπον».

Καὶ συνεχίζει ὁ Ρώσος θεολόγος τὴν διάσπορα Ὀρθοδοξίας. «Οἱ ἄγιοι Διδόνος καὶ Φωτικῆς, στὴν 68ην ἑκατοντάδα του ἐφιστᾶ τὴν προσοχήν μας — ἐπειδὴ τοῦ σχετικοῦ κινδύνου. Οἱ νοῦς — μᾶλλον λέγει — ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει φθάσει εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, αἰσθάνεται στενοχωρίαν, δυσφορίαν, «ώσει περιεσφιγμένος», κατὰ τὴν προσευχήν. Διανάνεται εὖρη λοιπὸν «ἀνακούφισιν», καταφεύγει εἰς τὸ ἀπατηλὸν παιγνίδι τῶν θεολογικῶν ἐννοιῶν. Ἔτοι δῆμας λέγει σμονεῖ ὅτι ἡ πραγματικὴ «ἀναψυχὴ» καὶ

«ἀνάπαυσις» εύρισκεται ἀλλοῦ, εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν δὲ ἄνθρωπος πληρούεται, ἔως τὰ βάθη τῆς ὑπάρξεώς του, ὑπὸ τῆς κάριτος τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς θείας Παρουσίας».

Καὶ προσθέτει τὰ ἔξης, τὰ ὁποῖα συγ-
γενεύουν μὲ τὴν πνευματικὴν πεῖραν
σας. «Ἡ θεολογικὴ σκέψις πρέπει νὰ
μᾶς προετοιμάζῃ διὰ τὴν δοξολογίαν
καὶ νὰ ἐκφράζῃ τὴν μυστικὴν θεωρίαν.
Δὲν πρέπει δὲ ποτὲ νὰ γίνεται φυγὴ
ἀπὸ τὴν ἀναγκαίαν «περίσφιγξιν» τῆς
προσευχῆς καὶ νὰ ἀντικαθιστᾶ διὰ δια-
νοητικῶν οχημάτων τὴν βίωσιν τοῦ μυ-
στηρίου ἐν τῇ οἰωνῇ καὶ τῇ ἡσυχίᾳ. Τὰ
θεολογικὰ σχήματα εἶναι βεβαίως εὐ-
χρηστα καὶ ὅχι οπανίως μᾶς προκαλοῦν
μίαν διανοητικὴν ἢ συναισθηματικὴν
εὐφορίαν. Ἀποκεκομένα ὅμως ἀπὸ
τὴν θεωρητικὴν ἐμπειρίαν εἶναι πνευ-
ματικῶς κενά. . . ». Καὶ ὁ θεολόγος διέ-
κοψε τὴν ἀνάγνωσιν.

— Δὲν μὲ καταπλήττει τὸ κείμενον αὐτό, εἰπα, διότι ὁ Λόσσου ἀν καὶ δὲν ἔζησε πλήρως τὸ μυστήριον τῆς γονίμου θεολογικῶν καὶ ἐμπειρικῶν ἡσυχίας, ὡς λαϊκός, ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἐβίωσε μέσα στὸν xῶρον τῆς πνευματικῆς παραδόσεως τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ἀφωμοίώσε, κατὰ τὸ δυνατόν, στοιχεῖα τῆς μυστικῆς θεολογίας. Δύναται δὲ νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι προσπαθεῖ νὰ θεολογήσῃ ὀρθοδόξως, ἀφοῦ κατενόησε βασικάς προϋποθέσεις τοῦ θεολογεῖν. Δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα νὰ ἔξαιρῃ ἔνας μὴ Μοναχὸς τὴν ἡσυχίαν, ὡς περιοχὴν θεολογικοῦ λόγου. Δι' ὅλα αὐτὰ ὁ Λόσσου κινεῖται μέσα εἰς τὸν xῶρον τῆς 'Ορθοδόξου θεολογίας, τὴν ὁ-

* Ἀπὸ τὸ νεοεκδοθὲν βιβλίου Ἱεροῦ Αθωνικοῦ Διάλογοι.

ποίαν, δρθότατα, δὲν διακρίνει εἰς μυστικήν καὶ μὴ μυστικήν, ἀφοῦ θεωρεῖ τὴν ἐμπειρίαν, ἥτις εἶναι ὑπέρλογος γνῶσις, ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας.

Ο ἄγιος Διάδοχος πράγματι ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄγιοι Πατέρες θεωρεῖ τὴν προσευχὴν τῆς καρδίας, ὡς ὁδυνηρὰν τούλακιστον κατὰ τὰ πρῶτα στάδια, ἀφοῦ ἀπαιτεῖται ὅκι μόνον ἡ συστολὴ τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ «ἐγκλώβισις» τοῦ νοῦ ἐντὸς τῆς καρδίας. Ή ὁδυνηρότης διηγεῖ δὲν εἶναι στοιχεῖον τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας πρὸς βιαίαν ἐπαναφορὰν τῆς ἐσκορπιομένης εἰς τὸν κόσμον ἐνεργείας τοῦ νοῦ. Αὐτὸς ἀκριβῶς λέγει ὁ ἄγιος Διάδοχος διὰ τοῦ 68ου κεφαλαίου. «Ο νοῦς ἡμῶν τὰ πολλὰ περὶ μὲν τὴν προσευχὴν δυσανασχέτως ἔχει διὰ τὸ ἄγαν στενὸν καὶ περιεσταλμένον τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς...». Καὶ ἀργότερα ὁ ἄγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἐκφράζων τὴν κοινὴν πεῖραν, λέγει ὅτι εἶναι τόσον ἐπίπονος ἡ διὰ μακροῦ χρόνου «συνέλιξις» τοῦ νοῦ εἰς ἔαυτὸν καὶ ἡ μονολόγιος εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ, ὡστε «πᾶς πόνος ἄλλης ἀρετῆς, μικρὸς καὶ φορητότατος συγκρινόμενος πρὸς τοῦτον». Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ πολλοὶ Μοναχοί, στενοχωρηθέντες ἀπὸ τὸ «στενὸν ἄγαν» τῆς νοερᾶς προσευχῆς, ἐγκατέλειψαν τὴν εὐχὴν καὶ ἔτοι ἀπέτυχον τοῦ πλατυσμοῦ τῶν χαριομάτων. Καὶ ὁ ἄγιος Γρηγόριος βεβαιοῖ, ὅτι «ἄν διακαρτερῇ τις, ἐν τῇ τοῦ νοῦ ταύτῃ συνελίξει καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἀνατάσει, βίᾳ τὸ πολυπόρευτον τῆς διανοίας ἄγχον τῆς οἰκείας, νοερῶς πλησιάζει τῷ Θεῷ καὶ τυγχάνει τῶν ἀρρήτων, καὶ γενέται τοῦ μέλλοντος αἴσηνος, καὶ αἰσθῆσει νοερᾶ γνῶσκει, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος...».

Ο ἄγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς δὲν λέγει ἀνυποστάτους θεωρίας. Μαρτυρεῖ τὴν προσωπικὴν πεῖραν του, τὸν ἄγνων του μέσα στὴν ἡσυχίαν τοῦ Ἀγίου Όρους, τὸν μόχθον εἰς τὴν νοερὰν

προσευχήν, τὰς ἀγαλλιάσεις του καὶ τὰς ἐλλάμψεις του ὑπὸ τοῦ ἀκτίστου καὶ θείου φωτός. Εἶναι δὲ καρακτηριστικὸν τῆς ἡσυχαστικῆς ἐμπειρίας του, τὸ ὅτι δὲν ἡρκέσθη νὰ γράψῃ μόνον περὶ τῆς εἰσόδου καὶ παραμονῆς εἰς τὰ ἄγια τῶν ἀγίων τῆς Θεόπαιδος Μαρίας, ἀλλὰ ἡ-θέλησε καὶ νὰ διερευνήσῃ τὸν τρόπον τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τί ἔκαμεν ἐν τῷ Ναῷ ἡ Παναγία, πῶς ἐσκέπτετο, πῶς προσηύχετο. Καὶ ἔτοι μᾶς ἐχάρισε τὸ ἔξης θαυμάσιον κείμενον.

«Ἡ Παρθένος, λέγει, εὑρίσκει κειραγγόδν τὴν ἱερὰν ἡσυχίαν ἡσυχίαν ποὺ συνίσταται εἰς τὴν στάσιν τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κόσμου, εἰς τὴν λήθην τῶν ἀνθρωπίνων, εἰς τὴν μυσταγώγησιν τῶν οὐρανίων καὶ εἰς τὴν ἀπόθεσιν τῶν νοημάτων χάριν ἐλευθερώσεως τοῦ νοῦ· αὐτὴ εἶναι ἀληθινὰ μία πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεβαίνει κανεὶς εἰς τὴν ἀληθῆ θεωρίαν ἡ ἀκριβέστερα εἰς τὴν θεοπτίαν. Ἡ ἡσυχία αὐτὴ εἶναι πράγματι δεῖγμα ὑγιοῦς ψυχῆς. Δι' αὐτῆς, ἡ Παρθένος, συγκεντρωθεῖσα ὅλη εἰς τὸν ἔαυτὸν της καὶ ἀνυψωθεῖσα ὑπεράνω τοῦ συρφετοῦ τῶν λογισμῶν καὶ γενικῶς κάθε μορφῆς καὶ εἰκόνος, κατεσκεύασε μίαν νέαν καὶ μυστικὴν ὅδον πρὸς τοὺς οὐρανούς, τὴν νοητὴν σιγήν, ἃς τὴν δονομάσω καὶ κατόπιν ἡνωσε τὸν νοῦν μὲ τὴν στροφὴν πρὸς τὸν ἔαυτὸν του μαζὺν μὲ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἀδιάλειπτον θείαν προσευχῆν... Καὶ μόνον εἰς τὴν προσευχὴν προσέχουσα, ὑπερίππαται ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὰ κτιστὰ καὶ βλέπει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐποπτεύει τὴν θείαν χάριν, πολὺ ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν δρασιν τοῦ Μωϋσέως μίαν χάριν ὑπερβαίνουσαν τὴν δύναμιν τῶν αἰσθήσεων, «ψυχῶν δὲ καὶ νόων ἀσπίλων εὐχαρι καὶ ἵερον θέαμα». Μέτοχος γενομένη τοῦ θείου αὐτοῦ φωτός, καθίσταται φωτεινὴ νεφέλη τοῦ ὄντως ζῶντος ὄντος, αὐγὴ μυστικῆς ἡμέρας καὶ πυρίμορφον δόχημα τοῦ Λόγου, ὅπως τὴν ἐγκωμιάζουν οἱ θεῖοι ὑμνῳδοὶ τῆς Ἑκκλησίας».

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

ΑΦΝΙΑΖΕΤΑΙ κανεὶς σήμερα, ἀν ἀκούσῃ νὰ τοῦ μιλοῦν γιὰ τὴν νοεράν προσευχήν. Ποῦ εύρισκόμεθα, εἰς τὸ Βυζάντιον ἢ σὲ κανένα Μοναστήρι; Σήμερα, στὴν ἐποχὴ τῆς δραστηριότητος, τῶν δισταυρουμένων φιλοσοφικῶν ρευμάτων, τῆς πάλης τῶν ίθεών καὶ τῶν

θρησκειῶν, ποὺ τὰ δύσια τῆς πίστεως κινδυνεύουν δῆπου ὁ ἀγὸν διεξάγεται «ἐν ταῖς πλατείαις», ποῖον νόημα ἔχει ἡ ἔνοσχόλησις μὲ τὴν λεγομένην προσευχὴν τῆς καρδίας; Τὸ μὲν αἵτημα τῶν καιρῶν εἶναι ἡ δράσις, ἡ δὲ καρδιακὴ προσευχὴ εἶναι ἔξωτερικὴ τούλαχιστον ἀδράνεια, εἶναι σήμερον ἀναχρονισμός.

Αὐτὸς τὰς σκέψεις δύναται νὰ κάμῃ κανεὶς ἀν δὲν γνωρίζῃ ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ὁ δρός ζωῆς τῆς ψυχῆς. Πράγματι, ἐὰν τὸ προσεύχεσθαι σημαίνει ζῆν, τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι σημαίνει συνεχῶς ζῆν. Καὶ ἡ νοερὰ λεγομένη προσευχὴ εἶναι συνεχῆς προσευχῆ.

Αὐτὸς τὸ μήνυμα μᾶς φέρει τὸ βιβλίον «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» τοῦ π. Θεοκλήτου, στοις δὲν ἀγνοεῖ τὴν ἐποχὴν ποὺ ζώμενη. «Ἀντιθέτως τῆς διασπαστικῆς τῆς ἐνότητος τῆς ψυχῆς ἐποχῆς μᾶς προσφέρει τὴν ἀδιάλειπτον προσευχήν. Ιδού τί γράφει εἰς τὸν πρόλογόν του:

«Δέν εἶναι σπάνιοι οἱ ἐν 'Αγίῳ Όρει διάλογοι. Εἰς αὐτοὺς ὁφείλονται τὰ δύο βιβλία· τὸ «Μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς» καὶ οἱ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι». Εἰς τὸν ὑποφαίνομενον ἀνήκει, ὅπλως, δι μισθὸς τοῦ κόπου τῆς ἀποτυπώσεως τῶν διαλόγων, ὃν ὑπήρξεν αὐτήκοος μάρτυρς καὶ συμμέτοχος.

«Ἡ ἐποχὴ μᾶς εἶναι κατ' ἔξοφην διαλεκτική. Ἡ ηδημένη παιδεία, ἡ ἐπαρσία, τὸ πλῆθος τῶν ίδεών δημιουργούν τύπους διαλεκτικούς. Οἱ ἀνθρωποι υφίστανται σήμερον φοβερά δοκιμασίαν. Τὰ πλέον ἐπερόκλητα φιλοσοφικὰ ρεύματα, εἰς ἀριθμὸν καὶ ἔντασιν, διεκδικοῦν τὸν ἀνθρώπον. Τὰ πάντα ἀμφισθητοῦνται.

«Ἡ σύγχυσις, ἡ νοθεία, ἡ αὔρεσις, εἰσέρχονται καὶ εἰς τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ ποικίλας μορφάς. Αὐτός, «ὁ μετασχηματιζόμενος εἰς ἄγγελον φωτὸς σταυρᾶς», — «ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην» — συνεχῶς «ἀπράξει τὰ πρόδατα» ἐκ τῆς ἀγίας Ποίμνης τοῦ Χριστοῦ.

Ἐὰν «δεῖ (γάρ) τῷ ὄντι σχολάσαι, καὶ γνῶναι Θέόν» ἔπειται, ὅτι ὁ σάλος τῶν «βιωτικῶν μελημάτων», ἐκ τῶν συγχρόνων συνθηκῶν καὶ ἡ προκαλουμένη ὄψευκτος ναυτία εἰς τὰς ψυχάς, ἀπὸ τὸν «τάραχον τῶν παθῶν», δὲν παρέχουν πολλὰς ἐλπίδας τοῦ «γνῶναι Θέόν». Ἀντιθέτως, μᾶλλον ὀπέλησίουν.

«Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, βεβαίως, δὲν παύει εὐαγγελιζόμενη, διδάσκουσα καὶ χορηγούσα τὴν χάριν διὰ τῶν ὀνκράτων Μυστηρίων. Ἀλλὰ χρείαζεται νὰ συνεργήσῃ καὶ ὁ ἀνθρωπός. Καὶ ὁ ἀνθρωπός πρέπει νὰ θομηθῇ.

«Ἐνα δὲ ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδεικνυόμενα μέσα τόσον πρὸς ἄμμυναν ἔνοντι τῶν πυκνῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων προσοβολῶν τοῦ κακοῦ, δοσον καὶ πρὸς ἐνοποίησιν τῶν διακεχυμένων εἰς τὸν κόσμον δυνάμεων τῆς ψυχῆς, εἶναι ἡ μονολόγιστος λεγομένη προσευχὴ. Ἡ ἀξία τῆς προσευχῆς αὐτῆς συνισταται, ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ εὔκολον καὶ ἀφ' ἐτέρου εἰς τὴν δύναμιν της, ὡς ἀγάπης, γλυκύτητος καὶ συντριβῆς καρδίας.

«Ἀλλ' ἐδιν διὰ τοὺς δύον ἐν κόσμῳ ἀδελφούς ἡ προσευχὴ τοῦ Ιησοῦ ἐπιτυγχάνει τοὺς δύο ἀνωτέρω στόχους, διὰ τὸν Μοναχούς δύμως ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν ἐνὸς θειοτάτου ἀγώνους καὶ τὴν προϋπόθεσιν μιᾶς ἀτέρμονος ἐν ἔρωτι Θεοῦ βιώσεως καὶ θεοδογίας. Καὶ οἱ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» αὐτὸς προσποθοῦν νὰ ἀναδείξουν.

«Διὰ τοῦτο προσευχὴ μᾶς εἶναι καὶ πόθος ἐν Κυρίῳ, διὰ τοὺς Μοναχούς δύμως ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν ἐνὸς θειοτάτου ἀγώνους καὶ τὴν προϋπόθεσιν μιᾶς ἀτέρμονος ἐν ἔρωτι Θεοῦ βιώσεως καὶ θεοδογίας. Καὶ οἱ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» αὐτὸς προσποθοῦν νὰ ἀναδείξουν.

Τὸ βιβλίον εἶναι ἐπαγγών, εἰς μορφὴν πλατωνικοῦ διαλόγου, καὶ καλύπτει ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὸ θέμα τῆς νοερᾶς προσευχῆς καὶ τῆς θεολογίας της.

μ.

ΙΩΣΗΦ ΚΑΛΟΘΕΤΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΑΛΑΙΟΤΕΡΑ εῖχαμε γράψει, ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης προέδραμε τοῦ ἀθηναϊκούς εἰς τὰς Πατερικάς σπουδάς. Ἡρεσαν αἱ ἐν τῇ βιζαντινῇ μεγαλουσπόλει πανορθοδόξου χαρακτήρος ἐορταστικαὶ ἐνδιλόσεις τὸ έτος 1959, ἐπὶ τῇ 600στῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, διὰ νὰ διερεθισθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐκεῖ

διδασκόντων θεολόγων καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἔκτοτε μία
ἐνάμιλlos προσπάθεια ἀναδείξεως τῆς Πατερι-
κῆς θεολογίας.

Σκεπτόμεθα μήπως τοῦτο ἀποτελεῖ ἔνα θαῦ-
μα τοῦ ἄγιου Γρηγορίου, νὰ προβληθῇ ἡ θεολο-
γία του, ὡς συμπυκνύσα τὴν θεολογίαν τῆς Ὀρ-
θοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς μίαν ἐποχήν, καθ' ἥν εἴ-
χομεν ἐκτεταμένον ἔνα εὐσεβοφανή οὐμανισμόν;

Ἀνεξαρτήτως τῆς αἵτίας ἀνάζωπυρώσεως τῆς

φιλοτιμίας διὰ τὰς Παλαικάς ἑρέυνας, ἡδη ἔ-
χομεν ὅγκωδες ἔργον ἐκδοτικὸν καὶ θεολογικὸν τὸ
ὅποιον ὅσον δὲν εἶναι προσωπικὸν Παλαικόν, ἀ-
ναφέρεται εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Παλαμᾶ.

Ἐνα τοιούτον ἔργον εἶναι καὶ οἱ ἐπτὰ Λόγοι
τοῦ Ἰωσήφ Καλοθέτου, τοὺς ὄποιους ἔξεδωκεν ὁ
ἥδη Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
κ. Δ. Τσάμης. Οἱ Λόγοι εἶναι ἀντιρρητικοὶ κατὰ
τῶν οὐμανιστῶν ἀντιπάλων του, ἐκφραστικοὶ τῆς
Ὀρθοδόξου θεολογίας, τῆς ὄποιας πρωταγωνι-
στῆς κατὰ τὸν 14ον αἰώνα ὑπῆρξεν ὁ ἄγιος Γρη-
γόριος.

Ο κ. Τσάμης ἔχων κατανοήσει τὸν θεολό-
γον Καλοθέτο, τὸν ὄποιον ἔξι οἰκειότητος πολ-
λῆς ὁ ἄγιος Γρηγόριος προσεφάνει «ὁ καλὸς Ἰ-
ωσῆφος» — καὶ ἔξι ὅλων συγγραμμάτων του, ἡδυ-
νήθη νὰ παρακολουθήσῃ τὸν θεολογικὸν στοχα-
σμόν του, τὰς πηγάς του καὶ τὴν δομήν του
λόγου του, ὃντε νὸ προσφέρῃ μίαν ὄρτιαν ἐπι-
στημονικὴν παρουσίαν τῆς θεολογίας τοῦ 14ου
αἰώνος καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐποχῆς. θ.

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

ΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ σύνο-
λον ὅμιλῶν καὶ εἰσηγή-
σεων τοῦ Καθηγουμένου
τῆς ἐν Ἀγίῳ "Ορε Μο-
νῆς τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου
Ἀρχιμανδρίτου κ. Γε-
ωργίου, τὰς ὄποιας,
παρ' ὅτι δημοσιεύσονται
συνεκέντρωσεν εἰς τὸ ὑ-
πὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον
βιβλίον του, πρὸς εὔκολον ἀνέύρεσιν καὶ μελέ-
την των.

Τὰ θέματα Ἐκκλησιολογικὰ καὶ Ποιμαντικά,
εἶναι ἐπεξειργασμένα μὲν ὀρθόδοξον αἰσθητινού, ἀ-
φοῦ δ. σ. τελεῖ ἐν γνώσει διὰ τὴν ἀναζη-
τεῖ γνησιωτέρων θεολογίαν κατὰ τὸ Πατερικὸν
πνεῦμα, θεολογίαν ἐκφραστικὴν ζωῆς Ἐκκλησι-
αστικῆς καὶ μερίμνης ποιμαντικῆς.

Πράγματι δὲ ἄγιος Καθηγουμένος διὰ τῶν
δοκιμῶν του αὐτῶν, συμβάλλει εἰς τὸν ἐπανευαγ-
γελισμόν, ποὺ ἐνέργειται κατὰ τὰ τελευταῖς ἔτη,
τῶν ὀρθόδοξων προϋποθέσεων διὰ μίαν γνησίων
ὀρθόδοξον ζωῆν, ἡ ὄποια εἶχεν ὑποστῆ ἀδόκητον
ταλαιπωρίαν, ὅποια εἰσβολὴν ρευμάτων ὅχι ἀ-
μίκτων ἀλλοτρίων στοιχείων.

"Ηδη ἔχομεν διανύσει ἀρκετὸν χρόνον, ἀπὸ
τότε ποὺ ἥρχισεν ὁ ἄγιον καθάρσεως τοῦ Ἐκκλη-
σιαστικοῦ χώρου, ἀπὸ τὰς νόθους μορφὰς χρι-

στιανικῆς ζωῆς. Μὲ τὰς ἐκδόσεις δὲ Πατερικῆς
πνοῆς βιβλίων ὁ ἄγιον συνεχίζεται ἀποδίδων καρ-
πούς. Καὶ τὸ ὑπὸ δψιν βιβλίον ἐντάσσεται μέσα
εἰς τὰ πλασίσια αὐτό, συντελούν ἀποφασιστικῶς,
διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Ὀρθοδόξου θεολογίας, εἰς
τὴν μόρφωσιν εἰκόνων Θεοῦ καὶ οὐχὶ εἰκόνων ἀν-
θρώπων, «οἵσι ούκ ἔστι σωτηρία». θ.

ΔΙΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓ. ΕΙΚΟΝΩΝ

ΩΤΕΙΝΟΝ βιβλίον, ὃ-
πως ἡτο καὶ η ζωὴ τοῦ
συγγραφέως του. Πρό-
κειται δι' ἔνα ἀπὸ τὰ
πολλὰ συγγράμματα τοῦ
Ἀγίου Πατρός μας Νε-
κταρίου, τοῦ «ἐν ἔσχα-
τοις χρόνοις φανέντος»,
τοῦ θαυματουργοῦ.

Διὰ τοῦ ὑπὸ δψιν βιβλίου, ὃπερ ἔξεδωκεν ὁ
ἔκδοτης Θεσσαλονίκης κ. Ρηγόπουλος, διὸ Αγίος
Πατήρ, προβάνει εἰς ἀνάλυσιν συνοπτικὸν τὸν
ἔργου ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνδόνων καὶ ἐκφέ-
ρει σπουδαιοτάτας κρίσεις.

Θαυμάζει κανεὶς τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς
ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων καὶ τὴν θεολογικὴν
ἔμβαθυνσιν τῶν προθλημάτων ποὺ ἀντιμετώπιζαν
αἱ ιεραὶ Σύνοδοι.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται εἰς
τὴν σημασίαν τῶν ιερῶν Εἰκόνων διὰ τὴν Ἐκκλη-
σίαν. Εἰς αὐτὸν ὁ Αγίος Νεκτάριος ἀπό τε ιστο-
ρικούς καὶ θεολογικούς ἀπόψεως, ἀποδεικνύει τὸ
Ὀρθόδοξον τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῶν ἀ-
γίων Εἰκόνων καὶ περιγράφει τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν
ὅποιων δέοντα κινῆται διὰ τοῦτος ἔναντι τῆς εἰ-
κονικῆς θεολογίας, ἀπλλασγμένης ὑποκειμενικῶν
ἐπινοημάτων.

Ἡ Εἰσαγωγὴ τοῦ κ. Θ. Σακελλαρίου, μὲ πολ-
λὴν ἐὐλάβειαν πρὸς τὸν Αγιον, ἀποκαλύπτει τὴν
μεγάλην του μορφὴν καὶ τὸ ἔχον συγγραφικὸν
του ἔργον. Εἶναι δομολογημένως ἀληθὲς ἐντρύ-
φημα καρδίας καὶ νοῦ ὡς διδασκαλία ἐνὸς μεγά-
λου Αγίου Πατρός, ὡς εἶναι ὁ θεῖος Νεκτάριος,
τοῦ ὄποιον αἱ πρεσβείαι πρὸς Κύριον ἀς φωτί-
ζουν καὶ σκεπάζουν τοὺς τιμῶντας τὴν αἰδέσιμον
μνήμην του.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ θέ-
ματα ἀπὸ Ὀρθόδοξου
πλευρᾶς πραγματεύεται
τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τί-
τλον βιβλίον. Πρόκειται
περὶ κωδικοποίησεως ἐ-
πιστημονικῶν μελετῶν,
αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν
εἰς ξένον περιοδικὸν καὶ
αἱ ὄποιαι μετεφράσθη-
σαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν
γλώσσαν διὰ νὰ προσφερθοῦν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν

κτικῶς τῶν τόσον ξένων εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ δι-
δασκάλου μονομερειῶν.

Καὶ τὸ ὑπὸ δψιν βιβλίον ἀποτελεῖ ὀποτύπωσιν,
οὗχι ἀπλῶς τῶν θεολογικῶν σκέψεων τοῦ π. Ἡ-
λία, οὕτε μόνον τοῦ μοναστοῦ ἢ τοῦ καθ' ὑπερ-
βολὴν «πρακτικοῦ», ἀλλὰ τοῦ διὸ πολλοῦ χρόνου
«δοκιμάσαντος» τὰς διαφόρους ἐκφάνσεις τῆς
Ἐκκλησίας διδασκάλου. Ἡ συμμετρία τῶν στο-
χασμῶν καὶ τῶν ἐμπειριῶν τοῦ σ. δὲν μειοῦται
εἰς τὸ ἐλάχιστον, ἐδὲ κάπως δὲν κατενόησε πλή-
ρως τὰς ἀπόψεις τοῦ γράφοντος, ἀναφορικῶς
πρὸς τὰς ὄργανωσεις (σελ. 78). Διότι ἐπιση-
μαῖς ταῦτα τρωτὰς πλευράς αὐτῶν, δὲν τὰς
ἀπέκλειον. Ἀπλῶς οὐχόμην τὴν τελείαν ὀρθοδο-
ξοποίησίν των. Καὶ η εὐχὴ αὐτὴ οὐδέποτε, εὐτυ-
χῶς, ἔπαισεν ἐνεργουμένην.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΠΟ ΤΟΝ ΑΝΩΤΕΡΩ
τίτλον ἔξεδοθῇ τὸ βι-
βλίον τοῦ γνωστοῦ Ρώ-
σου θεολόγου καὶ φιλο-
σόφου Παύλου Εὐδοκί-
μωφ κατὰ μετάφρασιν
τοῦ θεολόγου κ. Ν. Μα-
τσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου
κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκει-
ται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσε-
ως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν Ορθόδοξην θεολο-
γίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει ὁ μεταφραστής,
«Πρόκειται γιὰ τὴ θεώρηση τῆς βαθύτερης καὶ
οὐσιαστικῆς σχέσεως ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ τὴ
γυναίκα ὑπὸ πρίσμα καθαρὸ διαλέφον π. Ἡ-
λίαν Μαστρογιαννόπου-
λον. Εἰς τὸ νέον βιβλίον
του ὁ π. Ἡλίας — ποὺ
ἀποτελεῖ σύνοψιν δημο-
σιευθεότων ἄρθρων του
— «ἐξετάζονται μερικαὶ
βασικαὶ μορφαὶ ἐκφρα-
σεῶς τοῦ χριστιανικοῦ φαινομένου: ἡ θεολογία,
ἡ μοναχισμός, αἱ ὄργανώσεις. Εἰς τὸ δεύτερον
μέρος ἔξετάζονται εἰδικαὶ μορφαὶ παιδείας: ἡ
πνευματικὴ καθοδήγησις τοῦ «Γέροντος», ἡ ἐκ-
παίδευσις εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον, ἡ ἀγωγὴ
εἰς χριστιανικὸς διμάδας καὶ κατασκηνώσεις, ἡ
ἀγωγὴ διὰ τὸν γάμον. Τὰ δοκίμια ἐπισφραγίζον-
ται μὲ τὸν ἐπίλογον «Ἡ ὥρα τοῦ Χριστιανι-
σμοῦ».

Ο π. Ἡλίας εἶναι ἐκ τῶν πλέον γνωστῶν θεο-
λόγων εἰς ὅλα τὰς ἐπὶ μέρους «κόμαδας» τῆς
Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπὶ πολλὸν ἔτη ὑπεύ-
θυνος διακονία του, εἰς τινὰ χριστιανικὴν ὄργά-
νωσιν, τὸν κατέστησεν ἐμπειριον. Ἡ «πρακτικόν»,
ὅπως ἔχοντας οἱ Ασκητικοὶ Πατέρες. Οὕτω, λοι-
πόν, συνδυάζων θεολογικὴν παιδείαν ἡθος, καὶ
πρακτικὴν πείραν, ἀπέκτησε μίαν διαυγὴ ὄρασιν
καὶ καθολικὴν σύλληψιν τῶν θεμάτων καὶ φαινο-
μένων τῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκκλίνων προσε-

ποτης προσεκτικῆς μελέτης τοῦ ὑπὸ δψιν βιβλίου, οὐδεμίαν ἐπιφύλαξιν θὰ εἴχαμε νὰ τὸ συστήσω-
μαν εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ιδίως
τοὺς διανέστησεν προσεκτικῶς τὴν προσεκτικήν.
Ἐπιπλέον, καὶ ὅλως ἐκτρέπεται «εἰς γραώ-
δεις μύθους καὶ γενεαλογίας». Παρ' ὅτι δὲν ὑπάρχει
ἐπίσημη έκδοση της Ορθόδοξης θεολογίας
κινεῖται πολλάκις μὲ ἀνεντισμόν πρὸς τὸν Φιλο-
σόφο Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ
θεολόγου κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου
κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ορθόδοξην θεολογίαν καὶ ζωῆν. Καὶ ὅπως γράφει
ὁ μεταφραστής, «Ἐπιπλέον, τὸν Φιλόσοφον
Παύλον Εὐδοκίμωφ κατὰ μετάφρασιν τοῦ θεολόγου
κ. Ματσούκα, ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Π. Πουρνάρα. Πρόκειται διὰ μίαν προσπάθει-
αν ἀναδείξεως τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὴν
Ο

ΑΝΤΙΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ

ΚΑΛΗ «Συζήτησις», τὸ ἀξιοῦ ἐπισημονικὴν ἀνωτερότητα περιοδικόν, τί ἔχει μὲ τὸ «Ἄγιον Ὁρος; Ποῖος εἶναι ὁ σχολιαστὴς ἑκεῖνος, ποὺ κατὰ καιρούς, ἀποτιρέφων τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὰ τόσα προβλήματα τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς τὸν δόπον εἶναι προσανατολισμένη ἡ «ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ» διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἐθνους, ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὸ «Ἄγιον Ὁρος, διὰ τὰ κατηγορήσῃ;

«Οχι πρὸ πολλοῦ χρόνου εἶχεν ἀφιερώσει δύο σχόλια πικρότατα καὶ ἄδικα. Ἡδη δὲ εἰς τὸ τεῦχος Ὀκτωβρίου, ὑπὸ τὸν τίτλον **ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ**, σχολιάζουσα τὸ ἐνδεχόμενον τῆς μεταφορᾶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὑποδεικνύνοντα διαφόρους πιθανοὺς τόπους ἐν Ἑλλάδι, περιλαμβάνει καὶ τὸ «Ἄγιον Ὁρος, διὰ τὴν ἐγκατάστασίν τον.

Αρεξαρτήτως τῆς ἀωρίας διὰ τὴν ἀνακίνησιν τοιούτους θέματος καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἡ δχιέκλογῆς τῶν τόπων, ποὺ ὑποδεικνύει, καταλήγει τὸ σχόλιον ὡς ἔξης: «Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ πρὸ παντός, τὸ «Ἄγιον Ὁρος, ἰδεώδης τόπος διὰ τὰ ἐγκατασταθῆ, τὰ ἀναρρόσθι καὶ τὰ ἀκμάσῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἀλλά, βέβαια, τὰ πάρη πάλιν ζωὴν καὶ τὸ «Ἄγιον Ὁρος, τὴν φοβερὰν παρακαὶν τοῦ δποίου δὲν μποροῦν τὰ ἀποκρύψοντα τεχνητὰ καὶ σπασμαδικὰ προπετάματα κενολόγων ὕμνων.

Ασχέιως ἀν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ δόπον θὰ πρέπη νὰ εἶναι προσιτὸν εἰς δλον τὸν κόσμον, ἐνδείκνυ-

ται νὰ στεγασθῇ εἰς ἓνα χῶρον μὲ τόσους σοφεῖς περιορισμούς, δπως εἶναι τὸ «Ἄγιον Ὁρος, ἐκεῖνο ποὺ μᾶς προκαλεῖ ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν εἶναι ἡ κατήγορος γλῶσσα εἰς ἀνεπίκαιον μάλιστα περίπτωσιν. Καὶ ἀκριβῶς δ λόγος αὐτὸς παρέχει τὸ ἐνδόσιμον τὰ ὑποθέσωμεν, δι τὸ δὲν ὑπάρχει εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τὸν «Ἄγιον Ὁρους, ἀλλὰ μόλις ἀποκρυπομένη ἀνεγήγητος κατ’ αὐτοῦ ἐμπλάθεια.

Δὲν γνωρίζομεν, ποῖα «τεχνητὰ καὶ σπασμαδικὰ προπετάματα κενολόγων ὕμνων ἐννοεῖ δ καλὸς φίλος» τοῦ «Ἄγιον Ὁρους. Ἀλλὰ ἐὰν ἐννοῇ τὴν μεγάλην χαρᾶν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν καὶ ἔξοχὴν Προστάτιδά τον Θεοτόκον Μαρίαν, ποὺ ἐξέφρασαν οἱ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» διὰ τὴν ἔλευσιν περισσοτέρων τῶν ἑκατὸν νέων Μοναχῶν καὶ τῶν πλείστων ἐπισημάτων, κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν, ἀς μᾶς ἐπιτραπῆ τὰ τὸν παρομοιάσωμεν μὲ τὸν «πρεσβύτερον νίδον» τοῦ Εναγγελίου, δοτις, ἐνῷ «ἔδει χαρῆναι» ἐπέδειξε μίαν τίσον ἀφιλάδελφον διαγωγῆν.

Ἀλλὰ ποῖος δὲν βλέπει, δι τὸ «Ἄγιον Ὁρος ἀναγεννᾶται; Θὰ πρέπει νὰ κατέχεται κανεὶς ὑπὸ σκοτεινῆς ψυχικῆς ἀφορίας, διὰ τὰ μὴ δοξάζῃ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις τον, δπων δεκάδες γεαδῶν χριστιανῶν, μὲ τὸ Πανεπιστημιακὸν Πτυχίον εἰς τὰς χεῖρας ἀνῆκλον εἰς τὸ «Ορος τῆς Μεταμορφώσεως, «ἄνα Χριστὸν κερδίσωσι, «τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον». Ο Κύριος διὰ κανένα ἀνθρωπὸν ἀς μὴ ἐπιτέλη τοιαύτην τύφλωσιν καὶ τίσοντας ἀλλῶς νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν ἀρνητικὴν αὐτὴν κριτικήν, εἰς ἐποχὴν τίσης εὐλογίας ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἴδιαιτέρως ἀπὸ τὴν μετὰ Θεὸν θεόν, ποὺ ἔχει θέσει τὸ «Ἄγιον Ὁρος ὑπὸ τὴν προστασίαν Της.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ!

ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΙΚΟΝ θεομὸν οἱ «Ἄγιοι Πατέρες ἀνεγνώρισαν μίαν μορφὴν τελειότητος. Τὴν τελειότητα τὴν ὑπόσχεται δ θεομὸς καὶ τὴν τελειοῖ ἡ

χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεόπλαστος ψυχὴ ἔχω ἀπὸ τὰς συμβατικὰς σχέσεις, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὰς μερίμνας τοῦ κόσμου, ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὰ αἴτια τῶν παθῶν καὶ ὑποβαλλομένη εἰς τὴν παραδοσιακὴν ἀσκητικὴν ἀγωγὴν, τῆς ὑπακοῆς, τῆς πτωχείας καὶ τῆς παρθενίας, ἀνερχεται ὑπεράνω τῶν ἐπιπέδων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἡ ταπείνωσις παίρνει τὴν θέσιν τῆς ὑπερηφανείας, ἡ ἀκτημοσύνη ἀντικαθίστα τὴν φιλαργυρίαν καὶ ἡ παρθενία αἴρει ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὴν φιλδονίαν. Ἔτοι ἡ ψυχὴ γίνεται ταπεινή, πτωχεύουσα καὶ παρθένος. Ἡ προσευχὴ τὴν πτερώνει πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ἀγάπη τὴν ἐνώνει μὲ τὸν Θεόν, δ θεοῖς ἔρως τὴν πυρπολεῖ ἀδιαλέπτως.

Ο Μοναχικὸς θεομός, ἐκπορευόμενος ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν, ἐβιώθη ἀπὸ τοὺς ἀγίους Πατέρας καὶ παρεδόθη ὡς διδασκαλία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ κῦρος καθολικόν, ὡς καρπὸς ποὺ προῆλθεν ἀπὸ τὴν μυστικὴν συνάντησιν τῆς καθαρᾶς ψυχῆς τοῦ Μοναχοῦ καὶ τοῦ Αγίου Πνεύματος.

Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ δικαίωσις τῆς «ἀναχωρήσεως» ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ δ ἐγκλεισμὸς ἐκουσίως τοῦ κριστιανοῦ εἰς μίαν Μονήν, εὑρίσκεται εἰς τὸν πρωτηπόντιον του, εἰς τὴν σωτηρίαν του. Τὰ δὲ οημεῖα τῆς τελειοποίησεως εἶναι, «ώς καρπὸς τοῦ Πνεύματος», «χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια», δ ἀγάπη, δ ταπείνωσις.

Αὐτὰ ἔχει ὑπὸ δψιν του κανείς, δταν πρόκειται νὰ ἀξιολογήσῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν Μοναστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου Ελλάδος. Καὶ αὐτὰ λαμβάνων ὑπὸ δψει,

δταν ζητῶ νὰ ἔξηγήσω ἔνα φαινόμενον, ποὺ ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μου καὶ μὲ ἐγέμισε θλίψιν, ἀγωνίαν καὶ ἐρωτήματα.

Πρόκειται διὰ τρία βιβλία. Συγγραφεύς των φέρεται ἡ ἡγουμένη τοῦ Γυν. Ήσυχαστηρίου «Αναλήψεως Κοζάνης, Μαγδαληνή. Ὁ τίτλος τῶν βιβλίων εἶναι «Οι δῆμοι τῆς Ὁρθοδοξίας», «Ο Νεκτάριος Κεφαλᾶς εἶναι Εἰκονομάχος, εἶναι Λατινόφρων, εἶναι Οἰκουμενιστής» καὶ τοῦ τρίτου, «Καταφρονηταὶ 18 ιερῶν Κανόνων». Καὶ μόνον ἀπὸ τοὺς τίτλους δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τὸ φρικτὸν περιεχόμενόν των.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ τὰ κρίνωμεν ὡς βιβλία διότι δὲν ὑπάρχουν προϋποθέσεις εἰς αὐτά. Δηλαδή, δχι μόνον δὲν ἔκτιθενται θέματα ἔξεταζόμενα εἰς αὐτά, ἀλλὰ ἀπουσιάζει καὶ δ κοινὸς νοῦς. Δὲν ὑπάρχει καν στοιχειώδης λογικὸς συνειριμός, ὥστε νὰ δυνηθῇ κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ τὴν πειθαρχούσαν εἰς ὡρισμένους κανόνας φυσικὴν σκέψιν. Γι’ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον εἰς ἀπλῶς λογικευόμενον νὰ ίκνηλατήσῃ μίαν συρροήν παραλογισμῶν, ποὺ ἐνθυμίζει τὸ «λίθοι, κέραμοι καὶ ξύλα ἀτάκτως ἐρριμένα». Φυσικὸν εἶναι, ἐφ’ δσον τὸ λογικὸν στοιχεῖον ἀπουσιάζει, νὰ μὴ ὑπάρχῃ ούδε τὸ γνωσιολογικόν. Δηλαδὴ δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ ἐὰν εἴπωμεν, δτι εἶναι φηλαφητὴ δ παντελὴ ἀγνοία τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς φύσεως τῶν Ιερῶν Κανόνων καὶ στοιχειωδῶν θεολογικῶν προϋποθέσεων.

Ἐκεῖνο δμας, ποὺ γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτὸν ἀπὸ τὴν πρώτην σελίδα μέχρι τὴν τελευταίαν, εἶναι ἔνα σκοτεινὸν πάθος, ἔνας φανατισμός, μία ταραχὴ ψυχῆς, τελούστης ὑπὸ τὸ κράτος ψυχονευρικῶν ἐπιρροῶν, ἐνὸς δντος παραπαίοντος μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ πρωτηπικού του, εἰς τὴν σωτηρίαν του. Τὰ δὲ οημεῖα τῆς τελειοποίησεως εἶναι, «ώς καρπὸς τοῦ Πνεύματος», «χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια», δ ἀγάπη, δ ταπείνωσις.

τήν.

Άλλα ή άγωνία τῆς ήγουμένης καὶ τὸ πάθος δὲν ἡρεμεῖ παρ' ὅτι εὐρίσκεται καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῆς κιβωτοῦ, διότι ὑπάρχουν δχι μόνον σωζόμεναι περιστερά, ἀλλὰ καὶ κάποιοι κόρακες, τοὺς δποίους εἰσήγαγεν ὁ σατανᾶς, διὰ νὰ διαταράσσουν τὴν μακαριότητα τῶν σωζομένων. Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπιτίθεται κατὰ τῶν κοράκων, ἀφρίζει, ἀναστατώνεται, κάνει τὴν ήσυχίαν της.

Κόρακες δὲ εἶναι δύοφρονες μὲν, κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, ἀλλὰ μὴ φρονοῦντες ὅτι ὅλοι οἱ νεοημερολογίται καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτοῖς ἔξαποστέλλονται εἰς τὸ πῦρ τὸ ἔξωτερον καὶ ὅτι ὄλόκληρος ή 'Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχασε τὴν χάριν.

Όλόκληρα τὰ δύο «βιβλία» ἀναλίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιραν, ποὺ τὴν καθιστᾶ πλέον πνιγηρὰν ή βακχεία τοῦ φανατισμοῦ. Τὸ τρίτον «ἀφιεροῦται» εἰς τὸν νεοφανέντα "Αγιον τῆς 'Εκκλησίας, δστις ἀποτελεῖ καύχημα, στήριγμα καὶ σύγχρονον μαρτυρίαν, τὸν Νεκτάριον Αἴγινης τὸν θαυματουργόν.

Δαιμονικὸν πάθος διακατέχει τὴν «συγγραφέα» κατὰ τοῦ 'Αγίου τούτου Πατρός, τοῦ πραοτάτου Νεκταρίου. Τὶ τρομακτικὸς ἀφρόδις ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς δυστυχοῦς, ποὺ μεταμορφοῦται εἰς φοβερὰ ἐπίθετα, ὕβρεις καὶ ἀράς κατὰ τοῦ 'Αγίου, διὰ νὰ καταλήξῃ: «Τώρα ποῦ εἶναι ὁ Κεφαλᾶς; Εἰς τὴν κόλασιν!» Ετοι τελειώνει τὸ βιβλίον διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ ή καρδία τοῦ μαινομένου αὐτοῦ πλάσματος κατὰ τοῦ 'Αγίου, ποὺ ἐδόξασεν ὁ Θεός.

"Ισως διερωτηθῇ κανεὶς πόθεν ἐγεννήθη τὸ πάθος εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀμονάχου αὐτῆς; 'Εξ δῶν θετικῶς γνωρίζομεν, ὑπάρχει ἔνας ρουμᾶνος μοναχός, τύπος μᾶλλον ἡμμαθής, παρανοϊκός, ὁ δποῖος συνεχίζει τὴν αὔρεσιν τῶν 'Ονοματολατρῶν, ἔχει δχι πλείονας τῶν δέκα δπαδῶν, ὃν τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον εἶναι ἀπελποτικὸν καὶ ὁ δποῖος, ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ ἡγίου Νεκταρίου τὸ 1920, «ἀνεκάλυψεν» αἵρεσεις εἰς τὰ συγγράμματά του! Εκτοτε ἥρχισε νὰ συγγράφῃ ἐναντίον του, παρα-

νοῶν καὶ διαστρέφων τὴν διαυγεστάτην ὁρθόδοξον διδασκαλίαν του.

Τίς οἶδε ποίοις ἀνεξιχνιάστοις κρίμασι τοῦ Κυρίου, ἥλθεν ή «βαθυλών ἡ ταλαιπωρος» μοναχὴ εἰς ἐπαφὴν μὲ δπαδόν τινα τοῦ ἥδη τυμβογέροντος ρουμάνου, δστις ἐπρομήθευσεν εἰς αὐτὴν τὰ κακόδοξα βιβλία του. Πιστεύουσα δέ, ὅτι ή μόνη διδάσκαλος τῆς 'Ορθοδοξίας εἶναι αὐτῆ, ἀνέλαβε νὰ διαφωτίσῃ τὸν κόσμον, ποὺ πλανώμενος τη̄ ἐν ὑπολήψει 'Αγίου ἔνα αίρετικόν, ποὺ ἥδη εὐρίσκεται εἰς τὴν κόλασιν! Καὶ ἔτοι ἔγραψε τὸ ὑπ' ὅψιν βιβλίον.

Ἐντεῦθεν τὸ 'Ορθόδοξον γυναικεῖον Μοναστήριον μετεβλήθη εἰς ἐπικίνδυνον ἄντρον «πλανώντων καὶ πλανωμένων», συνεχῶς ἀπομονούμενον ἀπὸ τὸν λοιπὸν κόσμον, διὰ νὰ μὴ διαταράσσεται τὸ δυσῶδες τέλμα, εἰς τὸ δποῖον ἐρριψεν ὁ σατανᾶς καὶ δδηγὸν καὶ δδηγούμενας.

Γεννᾶται δὲ φυσικῶς τὸ ἐρώτημα αἱ ἔξήκοντα περίπου μοναχὰ τελοῦν ἐν γνώσει τῆς ὁδοῦ ἀπωλείας τὴν δποίαν ἀκολουθεῖ ή ἡγουμένη των; Εὰν ναί, πῶς ἀντιδροῦν; "Αν δχι, πῶς παραμένουν εἰς τὴν βυθιζομένην αὐτὴν «κιβωτόν»; Άλλα καὶ ἐὰν δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀντίθεσίν των ή νὰ συσκεφθοῦν μεταξύ των, διὰ τὰς ποικίλας πτώσεις τῆς ἡγουμένης των, καὶ νὰ διαχωρίσουν τὰς εύθυνας των, δὲν ἔχουν συγγενεῖς ή τοὺς πρώην πνευματικούς των διὰ νὰ τὰς διασώσουν ἀπὸ τὴν ὀφθαλμοφανῆ αὐτὴν καταστροφήν, ποὺ τὰς ὀδηγεῖ;

Πέραν δλων τούτων, εἰς μίαν ἐποχὴν ποὺ ὁ Μοναχικὸς θεσμὸς ἀγνοεῖται ή πολεμεῖται, βάσει ποίων δεδομένων θὰ τὸν προστατεύσωμεν ἀδικούμενον, δταν παρουσιάζωνται μεσαιωνικὰ καὶ ἔξωφρενικὰ περιπτώσεις, δπως εἰς τὴν Κοζάνην;

Πῶς ὁ ἄγιος Κοζάνης δὲν μετῆλθε πᾶν νόμιμον μέσον διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν θεόσωστον ἐπαρχίαν του ἀπὸ ἔνα θλιβερὸν νεόπλασμα, ποὺ τόσον σπιλώνει τὴν 'Εκκλησίαν καὶ ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην τοὺς σκοτεινοτέρους καιροὺς τοῦ κόσμου;

θ.μ.δ.

